Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 45 ՇԱԲԱԹ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1884 (Ն. Տ.) 8 ՄԱՐՏ 10 ՃԻՄԱԶԻԼ ԷՎՎԷԼ 1301

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱ 40 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԴԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դուրուշ. երկու անգամի համար 2 դուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութեան կըլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Ղալաթիա, Իզմիրլի օղլու խան, թ. 19.

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

درعليه‌ده غلطه‌ده ازميرلى اوغلى خانده ١٩ نمروده

{ارەولك} غزته‌سى اداره‌سنه

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան	դահեկան արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	«	100
« «	Եռամսեայ	«	50
« «	Ամսական	«	20
« «	Հատով	«	1
Գաւառաց համար	Տարեկան	«	240
« «	Վեցամսեայ	«	120
« «	Եռամսեայ	«	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք	56
» «	Վեցամսեայ	«	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԱՐԴԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Բ. Դուռը վերջապէս իւր ձայնը լսելի կ'ընէ Սուտանի խնդրոյն մէջ, զոր ցայս վայր Անգլիա բոլորովին իրեն սեփականած լինել կը թուէր։ Երէկ լուր մը յիշեցինք թէ Բ. Դուռն, յետ երկար խորհրդակցութեանց, նոր հրահանգներ ղրկած էր Միւզիւրուս փաշային։ Մօնիթէօր Օրիանթալ անգլօ-ֆրանսերէն թերթն ալ իւր երէկի թուով կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռը նոյն խնդրոյն վրայ ծանուցագիր մը ղրկած է արդէն մեծ տէրութեանց, ուշադրութիւն հրաւիրելով Եգիպտոսի անգլիական գրաւման շարունակուելուն վրայ, և թէ տէրութեանց պատասխաններն ի մօտոյ կը սպասուին։ Իսկ Իսթըրն Էքսփրէս, որոյ լուրերն այս խնդրոյ վրայ՝ Բրիտանական դեսպանատունէն քաղուած են ապահովապէս, կ'ըսէ իւր երէկի թուով թէ Լորտ Տըֆըրին այս հինգշաբթի ծանուցագիր մը ներկայեց Բ. Դրան, որով Անգլիոյ Արտաքին գործոց Նախարարը կը պատասխանէ Բ. Դրան առաջարկութեանց, որոց նպատակն էր Եգիպտոսի մասին Անգլիոյ հետ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացնել։ Դեսպանատան ծանուցագիրն, յոյժ հաշտարար լեզուով խմբագրուած, դիտել կուտայ թէ Անգլիա դէպքերու զօրութեամբ պարտաւորուած է զինուորական միջոցներ ձեռք առնուլ՝ բարեկարգութիւնը պահպանելու և այն կեանքերն ազատելու համար որք այդ խռովութեանց պատճառաւ վտանգեալ էին մեծապէս։ Ծանուցագիրը կը յարէ թէ Անգլիա պատճառ ունի կարծելու թէ իրաց այս վիճակ կարճ տեւողութիւն մը միայն պիտի ունենայ, և թէ, ամեն ինչ իւր սովորական երեւոյթը վերստանալուն պէս, անգլիական կառավարութիւնը պատրաստ պիտի լինի Բ. Դրան հետ համաձայնութեան մը գալու ընդհանրապէս Եգիպտական գործոց նկատմամբ և մանաւորապէս Վեհ. Սուլթանին գերիշխանական իրաւանց նկատմամբ, որք Բ. Դրան հոգածութեան և դիտողութեանց առարկայ եղած են վերջերս։

Անգլիական դեսպանատան Բ. Դրան քով կատարած այս ձեռնարկութեան հետ սերտ յարաբերութիւն ունի կարեւոր վիճաբանութիւն մը, որ անցեալ ուրբաթ Լորտերու ժողովոյն մէջ տեղի ունեցաւ՝ Սուտանի խնդրոյն նկատմամբ Թուրքիոյ իրաւանց վրայ։ Լորտ Տընրէյվըն նոյն նիստին մէջ վիճաբանութիւնը բանալով, ըսաւ թէ Խորհրդարանը տեղեկութիւն պէտք է ստանայ վերաբերմամբ որ և է համաձայնութեան մը որ կենայ Մեծին Բրիտանիոյ և Բ. Դրան միջեւ, բուն Եգիպտոսի և Սուտանի մէջ Վեհ. Թագուհւոյն կառավարութեան հետեւած ընթացքին նկատմամբ։ Ատենաբանն յարեց թէ այն գժրախտ դէպքէն՝ Աղեքսանդրիոյ ռմբակոծումէն ի վեր, Վեհ. Թագուհւոյն կառավարութիւնը շատ կը միջամտէ Եգիպտոսի ներքին գործոց, և արդիւնքը սա եղած է թէ Սուտան ետ տրուած է գերի վաճառողներուն ու գործակալներուն։ Բայց այն կէտ որոյ վրայ բանախօսը մանաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրէ, սա՛ է թէ ռմբակոծումէն ի վեր ինչ որ անգլ. կառավարութիւնն ըրաւ յԵգիպտոս՝ առանց Վեհ. Սուլթանին հաճութեան կատարուած լինել կը թուի։ Կ'ուզէ գիտնալ թէ արդեօք Վեհ. Սուլթանին խորհուրդ հարցուա՞ծ է, և եթէ ոչ, անգլ. նախարարք իրենց ընթացքն ի՞նչպէս կրնան հաշտեցնել միջազգային օրինաց հետ։ Ատենաբանը կը խնդրէ որ Կեդրոնական Ափրիկէի մէջ գերեաց առեւտրոյն վերաբերող 1877 ի Պայմանագրին մէկ օրինակը վերստին տպուի և ժողովականաց բաշխուի, և Սուտանի ու Եգիպտոսի վերաբերեալ նորագոյն պաշտօնագրեր Խորհրդարանին հաղորդուին։

Լորտ Կրէնվիլ, (որոյ պատասխանն ալ հրատարակած է Էքսփրէս,) յիշեցուց թէ անգլ. կառավարութիւնն ի սկզբան խնդրեց Բ. Դռնէն որ միջամտէ յԵգիպտոս, որովհետեւ իրաց բնական ընթացքը կը պահանջէր որ Թուրքիա Խտիվին օգնէր ապստամբութիւնը նուաճելու։ Բայց Թուրքիա յանձն չառաւ, և այդ գործ միայն Անգլիոյ վրայ մնաց։ Անգամ մը ձեռնարկած լինելով այս գործին, մեր զինուորական գրաւում, թէեւ առժամանակեայ, մեծ պատասխանատուութիւններ դրաւ Վեհ. Թագուհւոյն կառավարութեան վրայ։ Մեք այս պատասխանատուութեանց համեմատ շարժած առեն, աշխատեցանք Վեհ. Սուլթանին արդէն սահմանեալ իրաւանց հակառակ չգործել։ Անհնար էր Բ. Դրան խորհուրդ հարցնել ի գործ դրուելիքն մէն մի անօրինութեան առթիւ։ Քիչ մի ժամանակ առաջ յոյժ քաղաքավարական ծանուցագիր մը ստացայ Բ. Դռնէն, յայտարարող թէ Վեհ. Սուլթանը մեծ փափաք ունէր Անգլիոյ հետ կատարեալ համաձայնութեան մը գալու Եգիպտոսի մասին։ Ես ալ միեւնոյն ոճով պատասխանեցի թէ մեք եւս ուրախ կը լինինք այդպիսի համաձայնութեան մը գալով, և ես ինքս կը փափաքիմ տեղեկանալ թէ ինչ հիմանց վրայ կ'ուզուի որ համաձայնութիւն մը գոյացնենք։ Ցառաջիկայ շաբթու մէջ Խորհրդարանին պիտի ներկայենք այս մասին փոխանակեալ պաշտօնագրերն։ Ի պատասխան իմ հարցման, Բ. Դռնէն ստացայ ընդարձակ ծանուցագիր մը, յորում հիմ մը ցոյց տրուած էր համաձայնութեան, բայց անգլիական կառավարութիւնն այդ հիմն անգործնական նկատեց, և կը կարծէ թէ ժողովն ալ նոյն դատողութիւնը պիտի ընէ։ Բ. Դրան ծանուցագրոյն ընդհանուր իմաստն այս էր թէ անգլիական կառավարութեան հայեցուածք կ'ուզէր գիտնալ առկախ խնդրոյն նկատմամբ։ Մեր հայեցուածը ծանուցինք Բ. Դրան, (Լորտ Տըֆըրինի նախընթաց աւուր ծանուցագրով, ըստ ամենայն հաւանականութեան,) և պատշաճ ժամանակին մեր պատասխանագիրն եւս պիտի ներկայացուի ժողովոյն։ 1877 ի գերեվաճառի Պայմանագրին պատճէններն ալ կը խոստանամ ներկայել։

Լորտ Բրէպըրն, գերեվաճառի խնդրոյն վրայ խօսելով, և Կորտոն զօրավարին անձնական արժանիքն ու բարձր բնաւորութիւնը գնահատելով հանդերձ, բողոքեց այն յայտարարութեան դէմ որով Կորտոն զօրավարն, 1877 ի Պայմանագրին հակառակ, թոյլտուութիւն կ'ընէր գերեաց առեւտրոյն։ Ատենաբանն անհասկնալի կը նկատէ այն տարբերութիւն զոր Կորտոն զօրավարը դնել կը փորձէ գերի պահելու և գերեաց առեւտուր ընելու միջեւ։ Կը խնդրէ կառավարութենէն ըսել թէ ինք կը հաւանի՞ այս տարօրինակ յայտարարութեան։

Նախարար Լորտ Տէրպի կը յիշեցնէ ժողովոյն թէ գրեթէ անսահման իշխանութիւն տրուած էր անգլիական կառավարութեան կողմէ Կորտոն զօրավարին, այն հրահանգաց մէջ որ անոր տրուեցան ճամբայ ելնելու միջոցին։ Յայտարարութիւնը չէր յիշատակուած այդ հրահանգաց մէջ, և կառավարութիւնն յայտարարութեան վրայ առաջին անգամ տեղեկութիւն ստացաւ հրատարակուելէն ետքը։ Կառավարութիւնը դեռ անտեղեակ է այն պարագաներու յորս Կորտոն զօրավարն հանած էր զայդ յայտարարութիւն, և այս մասին դատաստան մ'ընելէ առաջ կառավարութիւնն հարկ անհրաժեշտ կը դատէ տեղեկանալ այդ պարագայից։ Բայց միանգամայն պէտք չէ մոռնալ թէ Կորտոն զօրավարին բոլոր կեանքը զինք վստահութեան արժանի կը կացուցանէ։ Լորտ Տէրպի սա տեսութեամբ կը փորձէ պաշտպանել Կորտոն զօրավարին գերեվաճառի վերաբերեալ յայտարարութիւնն։ — Ըստ ամենայն հաւանականութեան, Անգլիոյ դէմ թշնամութիւն յարուցանելու պէտ Սուտանցիք յաճախ գերեվաճառի խնդիրն յիշած են, դիտել տալով թէ Անգլիա, մեծ հակառակութիւն ցուցնելով այդ դրութեան դէմ, Սուտանցւոց օրինաւոր ստացուածքին կը սպառնայ։ Որովհետեւ այսպիսի կարծիք մը վնաս կը բերէր Կորտոն զօրավարին պաշտօնին յաջողութեան, զարմանալի չէ որ զօրավարը միջոցներ ձեռք առած լինի այդ վնասաբեր ազդեցութիւնը չէզոքացնելու։ Ընդարձակ զանազանութիւն մը կայ ընտանեկան գերութեան և չքմեայ գաւառներն ի գործ դրուած գերեաց առեւտրոյն միջեւ։ Կ'ենթադրեմ թէ իւր յայտարարութիւնն կը վերաբերի միայն գերիներ պահելու իրաւունքին, զոր Սուտանցիք դեռ կը վայելեն քաղաքային օրինօք։ Կորտոն զօրավարին յայտարարութիւնն հաւաստիք մ'է ժողովրդեան թէ իւր ստացուածքէն չպիտի զրկուէր։ Գալով այն կարծեաց թէ Սուտանի թողումը զօրացուցած պիտի լինի գերեվաճառին, նախարարն այս մասին թէ՛ Կորտոն զօրավարին և թէ՛ Սըր Սամուէլ Պէյքրի գիրքերն և ուրիշ հրատարակութիւններ կարդացած լինելով, այն եզրակացութեան եկած է թէ Սուտանի մէջ գերեաց առեւտրոյն վերջ տալու նպատակն ունեցող բոլոր ջանքեր ապարդիւն եղած են ցարդ։ Ուր որ կառավարիչ ներկայ էր, այդ առեւտուր կը դադրէր, բայց ուրիշ տեղ մը գայթմն պէս կը վերսկսէր։ Բայց եթէ գերեաց յԱբարիա և յԵգիպտոս ներածումն արգիլուի, գերութիւնը վերջ կըգտնէ։ Նախարարը կը վերջացնէ, հաստատելով թէ Եգիպտոս անկարող էր պահել զՍուտան, և թէ Սուտանը թողլէ տարբեր կարգադրութիւն մ'անհնար էր։

Լորտ Պըրի երկարօրէն կը պատասխանէ լորտ Տէրպիի, և Մէհտիին իշխանութեան Անգլիոյ կողմէ պաշտօնապէս ճանաչման դէշ հետեւանքները ցոյց կուտայ։ Լորտ Սօլզպըրի զարմանք կը յայտնէ որ Նախարարութեան կողմէ ոչ ոք պատասխանեց լորտ Պըրիի քննադատութեանց, և կառավարութենէն բացատրութիւն կը պահանջէ Կորտոն զօրավարին գերեվաճառի վերաբերեալ յայտարարութեան վրայ, զոր կը քննադատէ։ Ինչո՞ւ համար լորտ Տէրպի ինքնահընար մեկնութիւններ կուտայ Կորտոն զօրավարին յայտարարութեան, փոխանակ ուղղակի բացատրութիւն պահանջելու Խարթումէն, և ժողովոյս հաղորդելու։ Նաեւ, ինչո՞ւ համար կառավարութիւնը միշտ Կորտոն զօրավարին հեղինակութեան ետեւ կ'ապաստանի, մինչդեռ նա իւր հրահանգները Լոնտոնէն ստացած պէտք է լինի։ Սուտանի թողման նկատմամբ ալ, Արտաքին գործոց Նախորդ Նախարարը կը զգուշացնէ Նախարարութիւնը թէ միջազգային տեսակէտով դէշ հետեւանքներ կրնան ծագիլ Պերլինի դաշնագրին բռնաբարմամբ, որովհետեւ Սուտանի Սուտանցւոց թողումն հակառակ է այդ դաշնագրին և Եւրոպիոյ միջազգային օրինաց։ «Պէտք է ապահով լինիք թէ, եթէ վայրկենական դժուարութիւն մը լուծելու համար դուք բռնաբարէք Եւրոպիոյ հանրային օրինաց հիմն կազմող դաշնագրերէն մին, Թուրքիոյ այլ մասանց մէջ ուրիշ տէրութիւնք չպիտի յապաղին հետեւիլ ձեր դէշ օրինակին։»

Լորտ Նորթպրուք կ'ըսէ թէ Նախարարութիւնն յանձն չառնուր հարցաքննուիլ Կորտոն զօրավարին մէն մի խօսքին և գործին համար։ Անոր յայտարարութեան դէմ եղած քննադատութիւնք քաղաքական իմաստութեան հակառակ են, միանգամայն անտեղի են, որովհետեւ Կորտոն զօրավարին խօսքը միայն ընտանեկան գերութեան կը վերաբերի։ Նախարարութեան Սուտանեան աշխարհակալութիւնն է պաշտպանել զՍուաքիմ և ազատել պաշարեալ Եգիպտացիները։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երէկ հաստատութիւն գտաւ այն լուր թէ Արեւելեան Սուտանի մէջ Դասալի եգիպտական բերդն եւս 1,500 զօրքով և անպայման կերպիւ անձնատուր եղած է ապստամբաց, որք անոր բաւական ռազմամթերք, զէնք և թնդանօթ պիտի գտնեն, և այսպէս պիտի կրնան դարմանել Կրահամ զօրավարին իրենց կրել տուած վնասները։

—

Մօնիթէօր մասնաւոր աղբիւրէ կ'իմանայ թէ Օսման Տիկնա նոր օգնութիւններ ստացած է, որոց հետ իւր արդէն ունեցած զօրքերը կը միացնէ և կը կազմակերպէ մերձ ի Թոքար, ուստից կը պատրաստուի նոր շարժում մ'ընել դէպ ի Կարմիր Ծովու Նաւահանգիստներն։

Եթէ այս լուր ստուգուի, նոր ապացոյց մ'է մեր երէկի քաղաքական յօդուածին մէջ արտայայտուած այն տեսութեան թէ, Կրահամ զօրավարին յաղթութիւնն Օսման Տիկնայի վրայ՝ չէ եղած այնչափ կատարեալ որչափ մայրաքաղաքիս անգլիական կէս-պաշտօնական լրագիրն, Էքսփրէս, ցոյց տալ ուզեր էր ի սկզբան։ Բերայի թերթին Լոնտոնի պաշտօնակիցներն իսկ իրեն չափ լաւատես չէին անցեալ ուրբաթ աւուր յաղթութեան հետեւանաց մասին։

—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ
25

ԽԱՉԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՆՈՒԻՐԱԿԸ

Ընթրիքից յետոյ, որովհետեւ Հայր սուրբը յոգնած էր, իսկոյն սկսեցին մտածել նրա հանգստութեան համար։ Բարեպաշտ տան տիկինը ինքը անձամբ առանձին խնամք էր տանում Նրա անկողնի պատրաստութեան մասին։ Այդ զանազան փարագոյներով, բազմաթիւ մեծ և փոքրիկ բարձիկներով, տեսակ տեսակ վերմակներով և դօշակներով կազմված փափուկ, փետրային անկողինը, կարծես թէ պատրաստված լինէր Մորփէոսի ձեռքով։ Եւ որպէս զի նոյն անախորժութիւնները տեղի չունենային, ինչ որ եղաւ ընթրիքի ժամանակ կերակուրների վերաբերութեամբ, տիկինը կանչեց քնարանում գանգրահեր սարկաւագին, տեղեկանալու համար Նրա Հայր սուրբի քնանալու սովորութիւնների մասին։

— Այդ ինչ է, յարգելի տիկին, բացականչեց գանգրահեր երիտասարդը զարմանալով. — դուք, երեւի, մոռացել էք իմ Հայր սուրբին մեղրի մէջ ձգել. աւելի շուտով Նա յանձն կառնի պառկել Սադայէլի գրկում, քան թէ այդ փառաւոր անկողնի մէջ։

Տիկինը վիրաւորվեցաւ երիտասարդի երկմտանի նկատողութիւնից։ Երիտասարդը շուտով ուղղեց իր սխալը, աւելացնելով.

— Երուսաղէմի խստակեաց աբեղաները մեղք կը համարեն այս տեսակ փառաւոր անկողինների մէջ քնելը։ Իմ Հայր սուրբը ունի իր առանձին անկողինը, որ միշտ իր հետ է ման ածում. Նրա մէջ կը պառկի։

Այդ խօսքերի հետ երիտասարդը մտաւ այն սենեակը, ուր դրած էին իրանց իրեղէնները, և բերեց այնտեղից կոշտ մազից պատրաստված մի վերմակ և մի փոքրիկ բարձ, մէջը լցրած խոտով ու երեսը պատած սեւ սաֆիանով։ Դրանց հետ էր այն մաշված կապերտի կտորը, որ տարածված էր գեղեցիկ տիւանի մանիշակագոյն ատլասի վրա, և որին Հայր սուրբը գործ էր ածում թէ՛ իբրեւ օթոց և՛ իբրեւ դօշակ քնելու ժամանակ։

— Ահա Նրա մահճի բոլոր պարագայքը, ասաց երիտասարդը, ցած դնելով ցնցոտիները։ — Այդ տեսակ մահիճը լաւ է այն կողմից, որ Նրա մէջ դժուար է երկար քնել, և այդ իմ Հայր սուրբի համար շատ հարկաւոր է։ Իսկ այն փառաւոր անկողինը հանգիստ քուն կը բերէ. դա շատ վատ է, վտանգաւոր է։

Տիկինը չը գիտէր զարմանալ, թէ ծիծաղել երիտասարդի միամտութեան վրա։ Վերջը չը կարողանալով զսպել իր համբերութիւնը, ասաց։

— Չէ՞ որ քնում են հանգստանալու համար։

— Այդ ուղիղ է, պատուելի տիկին, բայց ոչ ամեն մարդիկ։ Իմ Հայր սուրբը գիշերվայ մէջ մի ժամ հազիւ է քնում, յետոյ զարթնում է, ճրագը վառում է, սկսում է կարդալ։ Ամեն գիշեր պէտք է ծայրէծայր վերջացնէ Դաւթի սաղմոսների ընթերցումը։ Յետոյ կարդում է Սողոմոն իմաստունի առակները, յետոյ մարգարէութիւնները, յետոյ Պօղոս առաքեալի թղթերը, և միւսները այդ կարգով։ Մի այսպիսի կոշտ անկողին անհրաժեշտ է, որ քունը չը յաղթէ մարդուն։ Բայց դարձեալ երբեմն չար սատանան հակառակվում է և քունը յաղթում է, Դրա համար իմ Հայր սուրբը հագնում է բոլորովին այլ տեսակ շապիկներ, քան թէ հագնում են հասարակ մարդիկ։

Տիկնոջ զարմացումը այժմ փոխվեցաւ հետաքրքրութեան։ Նա հարցրեց։

— Ինչ տեսակ շապիկ։

— Եթէ պատուելի տիկինը հետաքրքրվում է, ես այս րոպէիս կարող եմ ցոյց տալ։

Երիտասարդը դարձեալ մտաւ այն սենեակը, ուր դրած էին իրանց իրեղէնները։ Բազմաթիւ մեծ և փոքրիկ արկղներից մէկը բաց արաւ, և այնտեղից դուրս բերեց տոպրակի պէս մի բան, որը փուփայկային նմանութիւն ունէր այն կողմից, որ երկու նեղ թեւքեր ունէր։ Տիկինը մինչեւ անգամ վախեցաւ իր ձեռքով շօշափել այդ օտարոտի շապիկը, և միայն հեռուից սկսեց նայել Նրա վրա։ Միայն հաւատաքննութիւնը կարող էր հնարել մի այսպիսի սատանայական զգեստ իր դատապարտեալներին տանջելու համար։ Շապիկը գործված էր նոյնպէս կոշտ մազից, բայց Նրա հիւսվածքի մէջ փայլում էին հազարաւոր մանրիկ ասեղիկներ, որոնք իրենց սուր ծայրերը դարձրել էին դէպի այն կողմը, որ պիտի շօշափվէր մարմնի կաշու հետ։

— Դա կոչվում է «զգաստութեան շապիկ», սկսեց բացատրել երիտասարդը։ — Դա արթնութեան մէջ է պահում մարդուն։ Դա տանջում է մարմինը և զօրութիւն է տալիս հոգուն։ Մեր վանքի բոլոր աբեղաները այս տեսակ շապիկներ են հագնում։

— Այդ սարսափելի է, բացականչեց տիկինը։ — Ուրեմն Նա հիմա՛ էլ հագած ունի։

— Այո՛։ — Ես էլ նոյն տեսակ ունեմ հագած։

Երիտասարդը իր օձիքը բաց անելով, ցոյց տուեց իր «զգաստութեան շապիկը»։ Տիկինը սոսկաց։

Միւս օր, առաւօտեան պահուն, այդ տան մէջ կատարվեցաւ մի հանդիսաւոր մաղթանք։ Հայր սուրբը ջուր օրհնեց մի խաչով, որի մէջ, ինչպէս հաւատացնում էր, ամփոփված էր «կենաց փայտի» մի մասը։ Ջրօրհնութեան միջոցին կարդացվեցաւ աւետարան, երգվեցան զանազան հոգեւոր երգեր։

Ամբողջ ընտանիքը, ծառաները, աղախինները և հարեւաններից շատերը հաւաքված էին ընդարձակ դահլիճում, ուր կատարվում էր այդ հոգեւոր ծիսակատարութիւնը։ Հայր սուրբը օրհնած ջուրը սրսկեց հանդիսականների վրա, և երբ վերջացրեց, նախ տան տիրուհին և Նրա ամուսինը մօտեցան համբուրեցին խաչն ու աւետարանը, յետոյ Նրանց որդիները, և ապա մնացած բազմութիւնը, բոլորը համբուրեցին և օրհնութիւն առին։

Երբ ամեն ինչ վերջացած էր, օտարները հեռացան, դահլիճում մնացին միայն տանեցիքը։ Հայր սուրբի կառքը արդէն սպասում էր դրանը, Նա շտապում էր ճանապարհ ընկնել։ Բայց տան տիկինը խնդրեց, որ մի փոքրի՛ Նախաճաշիկ անեն, և յետոյ ճանապարհ ընկնեն։ Հայր սուրբը յարգեց Նրա խնդիրքը։

Նախաճաշիկից յետոյ, երբ խմում էին վերջին բաժակները և ցանկանում էին Հայր սուրբին յաջողութիւն ու բարի ճանապարհ, մօտեցաւ տան տէրը, և կրկին անգամ համբուրելով յարգելի հիւրի աջը, տուեց Նրան մի հաստ ծրար ասելով.

— Համբուրեցէք այդ փոքրիկ Նուէրը որպէս այրի կնոջ լումա։ Ես քրիստոնէական պարտաւորութիւն եմ համարում իմ կարողութեան չափով մասնակից լինել այն օժանդակութեանը, որ նպատակ ունի թեթեւացնելու Երուսաղէմի սուրբ տաճարի պէտքերը։

Ծրարի մէջ կար 5,000 րուբլ արծաթ։

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

Երէկ Սուաքիմէն եկած լուրեր կը ծանուցանեն թէ Մէհտին Օսման Տիկմայի հրաման զրկեր է իւր զօրքերն համախմբել Թօխարի մօտ, եւ Անգլիացւոց ընթացքը դիտել: Անգլ. կառավարութիւնն ալ Կրահամ զօրավարին հրահանգ զրկեր է իւր զօրքերով Սուաքիմ վերադառնալ և Լոնտոնէն նորագոյն հրահանգաց սպասել:

—

Կ. Պոլսոյ քաղաքական ակմբոց մէջ վերջին երեք չորս աւուրց միջոցին Խարդումէն որ և է լուր առնուած չլինելով, վախ կայ թէ Խարդումի հետ հաղորդակցութիւնք ընդհատուած են:

—

Լոնտոնէն եկած մասնաւոր հեռագրերէ առնլով, Մեսսաժէր կը ծանուցանէ թէ անգլ. կառավարութիւնն որոշած լինել կը թուի թողուլ Արեւելեան Սուտանի նաւահանգիստները (Սուաքիմ և Թրինքիթադ):

Այս լուր ստուգութեան կարօտ կը թուի մեզ, որովհետեւ տակաւին անցեալ ուրբաթ օր անգլ. նախարար մը ծանոյց Լորտերու ժողովոյն մէջ թէ նախարարութեան աշխարհավարութիւնն է պահպանել Կարմիր ծովու նաւահանգիստներն և ազատել պաշարեալ եգիպտացիներն: Ո՛րչափ ալ փոփոխական լինի անգլ. կառավարութեան Սուտանեան աշխարհավարութիւնը, չենք յուսար թէ դէթ շաբաթ մը չանցած հիմնական փոփոխութիւն մը կարենայ կրել:

—

Գահիրէէն եկած մասնաւոր լրոյ նայելով, Խտիւը գանգատած է անգլ. գործակատար Սըր Էվ. Պէյրինկի թէ Եգիպտոսի ներքին գործոց կառավարութեան մասին խիստ քիչ ազատութիւն թողուած է Խտիւին և իւր նախարարութեան, և թէ այս վիճակ անհանդուրժելի է, որովհետեւ եգիպտական ժողովուրդը միայն Խտիւն և անոր նախարարները պատասխանատու կը ճանչէ:

—

Մեսսաժէր կը յայտարարէ թէ ինք արտօնեալ է բացորոշապէս հերքելու Կորտըն զօրավարին առ Սուտանցիս ուղղեալ այն յայտարարութիւնը թէ, Վեհ. Սուլթանն որոշեր էր բանակ մը զրկել Սուտանի գրաւման համար, բայց Կորտըն փաշային դիտողութեանց անսալով, զանց ըրաւ, և փաշայն զրկեց հաշտարար միջոցներով վերջ տալու ապստամբական շարժման: Մեսսաժէր կը յայտարարէ թէ Վեհ. Սուլթանն երբեք մէկու մը այսօրինակ դիտաւորութիւն մը չէ յայտնած, զոր արդէն չէ ունեցած բնաւ, և որ և է պաշտօն չէ տուած Կորտըն փաշային:

Մեք արդէն դիտած էինք թէ Կորտըն փաշա ինքնահնար ստութեանց կը դիմէր իւր տարօրինակ պաշտօնին մէջ յաջողելու յոյսով: Բայց և այնպէս, ուղղամտութիւնը լաւագոյն քաղաքականութիւնն է, կ՚ըսէ անգլիական հանրածանօթ առածը:

—

Կ՚ըսուի թէ Խալիլ Րիֆաթ փաշա Սեբաստիոյ կուսակալութեան մէջ պիտի վերահաստատուի:

—

Քորֆուի ընդհ. հիւպատոս Մեծ. Ազարեան էֆէնտի և Ազն. տիկին Ազարեան երէկ Թրիեստի շոգենաւով մեկնեցան ի Քորֆու:

—

Վեհ. Սուլթանն 1,000 ոսկւոյ գումար մը նուիրեց մայրաքաղաքիս Մէտրէսէներուն մէջ Սօֆթաներուն աստուածաբանական ուսումներ աւանդող Իւլէմաներուն և դասատուներուն: Այս գումար պիտի բաշխուի իւրաքանչիւր դասատուի տրուած թոշակին համեմատութեամբ:

—

Բ. Դուռն, անգլ. դեսպանատան առեւտրական դաշնագրոց վերաբերեալ ծանուցագրին հինգշաբթի օրը զրկած պատասխանին մէջ, յիշելով դեսպանին խնդիրն, որ կ՚առաջարկէր շարունակել ըստ արժէքին 100ին 8 մաքս և «ամենէն աւելի նպաստաւորեալ ազգի դրութիւնը» ցկնքումն նոր դաշնագրոյ, կ՚ըսէ թէ հին դաշնագրերը (Քաբիթիւլասիոն), մաքսատան սակագնոյ մասին, ջնջուած են ետքէն կնքուած առեւտրական դաշնագրերով, և ամենավերջին դաշնագրին պայմանաժամը լրացած լինելով, Թուրքիա որ և է յանձնառութեամբ կապուած չէ, և ազատ է յարմար դատած չափով մաքս դնել օտար երկիրներէն եկող վաճառաց վրայ: Էսթաֆէթ կ՚ըսէ թէ հաւանական չէ որ անգլ. կառավարութիւնն հաւանի Բ. Դրան այն տեսութեան:

—

Մաքսատան մուտքին մէջ տեղի ունեցած կարեւոր գողութեան հեղինակը դեռ չէ կրցած գտնուիլ: Մաքսատան Տնօրէնութիւնն ուզած էր կնքոյ ներքեւ դնել յանցաւոր պաշտօնատարին երաշխաւոր Եորդաքի անուն անձին Բեբէկի տունը, բայց այս գործողութիւն կատարուելու պահուն տեսնուած է թէ այդ տուն մօտերս երրորդի մը վրայ դարձած էր: Այս մասին Տնօրէնութիւնը կը բանակցի դատական իշխանութեան հետ:

—

Թէեւ Էսթաֆէթ ծանուցեր էր թէ Պէյքըր փաշային անցեալ ուրբաթ աւուր ճակատամարտին մէջ ստացած վէրքը թեթեւ բան մ՚է, բայց մասնաւոր հեռագրոց նայելով, այդ անգլօ-եգիպտական փաշան խնամող բժիշկները մեծ հոգի մէջ են՝ երեսին վրայ գտնուող վէրքին ծանրութեան պատճառաւ: Այս վէրք, ըստ Սէնթրըլ Նիւզ հեռագրական գործակալութեան ծանուցման, բաւական տգեղ երեւոյթ մը տուեր է Պէյքըր փաշայի դէմքին:

—

Կրետէի կուսակալութեան պաշտօնին մէջ վերահաստատուեալ Ֆօթիատէս փաշա՝ երէկ Օգոստ. Սուլթանին ներկայացաւ ի շնորհակալութիւն:

—

Շքօտրայի հրամանատար Հաֆըզ փաշա հեռագրեր է կայսերական պալատան, թէ դեռ ի հնազանդութիւն չխոնարհող 30 լեռնականք ալ իրեն դիմելով՝ զինաթափ եղած են, և նահանգին ամեն կողմը վերահաստատուած է խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը:

—

Երկրորդ աստիճանի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեր է Արտաքին գործոց պաշտօնատան առաջին թարգման Տաւիտ, և Արտաքին գործոց նախարարի խորհրդականի օգնական Զայեան Իլիաս էֆէնտիներուն:

—

Կառավարութեան պաշտօնակալաց անվճար մնացած ամսաթոշակաց մէկը պիտի տրուի ելեւմտից պաշտօնատունէն, իսկ միւսներուն վճարումը պիտի յանձնուի ինն նահանգաց:

—

Կրետէի կուսակալ Ֆօթիատէս փաշային հրաման տրուեցաւ անմիջապէս իւր պաշտօնատեղին երթալու:

—

Մօրնինկ Փօսթ հետեւեալ կերպիւ կը ծանուցանէ Լորտ Տըֆրինի կողմէ Սուտանի խնդրոյն նկատմամբ Բ. Դրան մատուցուած պաշտօնագիրն, որոյ վրայ խօսած ենք մեր այս աւուր Քաղաքական յօդուածին մէջ.

“ Բրիտանական դեսպանատան Ա. թարգման Սըր Ալֆրէտ Սանտիսըն երէկ Արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշայի քով երթալով, Լորտ Կրանվիլի կողմէ առ Լորտ Տըֆրին ուղղեալ ծանուցագիր մը հաղորդեց, յորում անգլ. նախարարն՝ հաստատելով հանդերձ թէ բրիտանական կառավարութիւնն աչքէ չէ վրիպեցուցած Վեհ. Սուլթանին Եգիպտոսի վրայ ունեցած գերիշխանական իրաւունքները, կ՚ըսէ թէ կանխահաս կը թուի իրեն ո և է վիճաբանութիւն՝ դրամական համաձայնութեան վրայ, մինչեւ որ Եգիպտոսի և Սուտանի մէջ պատերազմական գործողութիւնք աւարտին ,,:

—

Առջի գիշեր, Լանկա, գինետան մը մէջ քանի մը մարդիկ կռուի բռնուելով, Համամճեան Կարապետ անուն մէկը չորս մարդոց կողմանէ վիրաւորուեր է, և նախ ոստիկանութեան, և ապա մեր ազգային հիւանդանոցն փոխադրուեր է: Իսկ վիրաւորողաց միայն երկուքը բռնուեր են դեռ:

—

Նորվեգիայէն Պ. Զարիֆի բերել տուած շոգենաւուց մէկն՝ Արշիպելագոսի կղզիներն ու Կրետէ, և միւսներն՝ Սելանիկ, Գավալա և Իզմիրի կողմերը բանիլ պիտի սկսին առաջիկայ շաբթուս:

—

Իզմիրէն կը գրեն թէ անցեալ 14էն հետէ ուժգին հովեր կը փչեն, թէ՛ սաստիկ ցուրտ կը տիրէ, և թէ՛ այրեր է քաղաքապետութեան հիւանդանոցը՝ որ իբր 3000 լիրա կ՚արժէր:

—

Պաթումէն կը գրեն թէ, այդ քաղաք երկաթուղւով Տփխիսի հետ կապուելէն ի վեր, վերջին 6 ամիսներու մէջ Պաթումէն արտածեալ քարիւղին (բէթրօլ) քանակութիւնն է 1,600,000 բութ (մէկ բութ՝ 13 օխա), որոյ 990,000 բութը Թուրքիա դրկուեր է, 260,000՝ Աւստրիա, 180,000՝ Ֆրանսա, 180,000՝ Ռումանիա, և 140,000՝ Յունաստան:

—

ԹԱՏՐՈՆ

Այս գիշեր Կէտիկ–փաշայի Օսմանեան թատրոնին մէջ Արտաքոյ կարգի շքեղ ներկայացում մի պիտի տրուի առաջնորդութեամբ Պ. Մ. Մնակեանի:

Ներկայացուելիք խաղերն են Անտրէ Շէնիէ թատերգութիւն 5 արարով և Պօստիլիօն դը Լօնժիւմօ երգը:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ինչպէս որ Արեւելք երէկի թերթով ծանուցինք, անցեալ օր Ֆէնէրի Պատրիարքարանին երկու վարչական մարմիններն արտակարգ նիստ ընելով, Ն. Բարձ. Սրբ. Յովակիմ Պատրիարքին առ Բ. Դուռն յղելի պատասխանագրոյն վրայ բրած դիտողութիւններն ինկատ առին, և բացարձակապէս զանոնք մերժեցին: Մինչդեռ ժողովը կը խորհրդակցէր ժամ 8ի ատենները, Նորին Սրբազնութիւն յատուկ նամակով (որ կ՚երեւի թէ կանխաւ պատրաստ էր), նախագահին ձեռամբ կիմացնէ ժողովոյն թէ յիշեալ պատասխանագիրն ըստ ամենայնի կ՚ընդունի և պատրաստ է զայն ստորագրել, սակայն կը փափաքի գրութեան առ Բ. Դուռն տրուելու եղանակին վրայ ժողովականաց հետ տեսակցիլ: Ժողովականք այս մասին Ն. Սրբազնութեան հետ տեսակցելու համար մասնաժողով մ՚ընտրեցին, և որոշեցին որ մինչեւ վաղը (կիւրակէ) պատասխանագրոյն թուրքերէն թարգմանութիւնը պատրաստ լինի և յառաջիկայ երկուշաբթի Բ. Դրան մատուցուի:

Ս. Սինոդին անդամներն և միւս ժողովականք վշտացած են յոյժ Նորին Սրբազնութեան այս խնդրոյն ծագմանէն ի վեր հետեւած ընթացից համար: «Այսպիսի վարմունք, կ՚ըսէ Նէօլօկօս, կասկածելի տպաւորութիւններ կը թողու, և Ազգին անկեղծ սրտին [illegible] այն անձինք, որոնք ազգային ամենակարեւոր շահերն իրենց անձնական առօրեայ շահուց զոհել կ՚աշխատին: Անսահման երախտագիտութիւն կը պարտինք Վեհ. Սուլթանին մեր, որ աւելի լաւ գիտէ պաշտպանել իւր հպատակ ժողովրդոց իրաւունքները, քան թէ նոյա իբր պահապան կարգեալ անձերը:»

Առանձնաշնորհմանց խնդրոյն վրայ, Ռէօյթէրի գործակալութիւնն այս առաւօտ մեզ կը հաղորդէ հետեւեալ հեռագիրը.

Աթէնք, 7 մարտ. — Յունաստանի երեսփոխանաց ժողովոյն այս աւուր նստին մէջ, Ընդդիմադիր կուսակցութեան անդամ քանի մի Երեսփոխանք հարցապնդում ուղղեցին կառավարութեան՝ Բ. Դրան վերջին արարքներուն պատճառաւ Կ. Պոլսոյ Յունական Պատրիարքին ենթարկուած վիճակին նկատմամբ: Դատական նախարար Պ. Քօնտօստաւլոս պատասխանելով հաստատեց նախ թէ Յունական Պատրիարքին առանձնաշնորհմանց խնդիրը պարզապէս ներքին խնդիր մ՚է Օսմ. տէրութեան, և այդ պետութեան խաղաղութենէն կախեալ է բոլորովին, և այս մասին Հելլենական Խորհրդարանին մէջ վիճաբանութիւն մի մեծ անպատեհութիւններ ունի: Յետ այս վերապահման, Նախարարն յարեց թէ ինք կը յուսայ որ այս գործ նպաստաւոր լուծում մը պիտի ստանայ, զոր կ՚ակնկալէ Վեհ. Սուլթանին մեծ ազնուութենէն և վեհանձնութենէն: Նախարարը չտարակուսիր թէ Վեհ. Սուլթանը կը փափաքի պահպանել այն առանձնաշնորհումներ զորս իւր նախորդք տուած էին Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ: Նախարարը վերջացուց դիտել տալով թէ Ն. Կ. Վեհափառութեան այս զգացումներն արդէն արտայայտուած են Երուսաղէմի Պատրիարքին տուած նոր Պէրաթով, որ անփոփոխ կը պահպանէ անոր նախկին իրաւունքները: Պ. Քօնտօստաւլոս ըսաւ նաև թէ հելլէն կառավարութիւնն հաստատ և անկեղծ դիտաւորութիւն ունի պահպանելու և ամրապնդելու Յունաստանի և Օսմ. տէրութեան միջեւ կեցող սիրալիր յարաբերութիւնները:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍՏ Ի.

1884 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 24

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Ազգային ժողովը գումարեցաւ երէկ ի Ղալաթիա, նախագահութեամբ Սիմէոն Սրբազանի Սէֆէրեան և ատենադպրութեամբ Ղազարոսեան Քրիստոստուր էֆէնտիի: Ատեանը բացուեցաւ ժամը 7 ին, ՛ի ներկայութեան 30 երեսփոխանաց որոց թիւն յետոյ յանգեցաւ 37 ի:

Վաւերացումն Է. Նստի Ատենագրութեան

Ատենապետ էֆէնտի ժողովոյ վաւերացման ենթարկելով Է. նստի (5 օգոստ. 1883) ատենագրութիւնն, յայտնեց թէ Ս. Պատրիարքին գրաւոր դիտողութիւններ յղած է: Այն դիտողութիւններն՝ որք 16 էջերէ կը բաղկանային, կարդացուելէ ետք ատենագրուեցան: Տէր Յովհ. Քահանայ Մկրեան յայտնեց թէ Է. նստի ատենագրութեան ձեռագիրը ժամանակին Ս. Պատրիարքին ներկայացուած է որ իւր խօսքերն ամբողջացուցած է, սակայն այդ սրբագրութիւնք զանց առնուած են տպագրեալին մէջ: Ատենապետ էֆէնտի պատասխանեց թէ նախորդ Ատենապետն կը վերաբերի այդ խնդիր: Յետոյ իրենց դիտողութիւններն յայտնեցին Մ. Չերազ, Ս. Փափազեան էֆէնտիք և մի քանի ուրիշ երեսփոխաններ: Յետ որոյ Է. նստի ատենագրութիւնն քուէի դրուելով, ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ:

Բողոքագրութիւնք

Օրինաւոր բացակայ նշանակուեցան Սիմոն Պէյ Մաքսուտեան, Յովհաննէս էֆէնտի Թորոսեան և Մկրտիչ էֆէնտի Դաղեսճեան, որք գրաւոր յայտնած էին իրենց բացակայութիւնն անձնական տկարութեան պատճառաւ: Վարչութեան Վսեմ. Ատենապետն իւր նամակին մէջ ծանուցանելով միանգամայն թէ առանձնաշնորհմանց խնդրոյն վերաբերեալ Բողոքին օրինակը Վարչութեան դիւանին կողմանէ ժողովոյ պիտի ներկայացուի, կարծիք յայտնած էր թէ լաւ կը լինի որ անոր ընթերցումը տեղի ունենայ դռնփակ նստի մէջ: Ատենապետ էֆ. յայտնեց թէ արդարեւ յիշեալ Բողոքի պատճէնն յանձնուած է Մայր դիւանին, որ ժողովոյ պիտի հաղորդէ զայն իւր կարգին:

Առաջարկ Սիմէոն Սրբազանի և ուրիշ
գաւառական առաջնորդաց

Դիւանը ժողովոյն ներկայեց Տ. Սիմէոն Սրբազան Սէֆէրեանի մէկ գրաւոր առաջարկն, որով առաջնորդական վիճակաց թափուր մնալն և անոր դարման մը տանելու մասին Վարչութեան հանդիպած դժուարութիւններն յայտնելով, կ՚առաջարկէր որ Ընդհանուր ժողովը հետեւեալ տնօրէնութիւններն ընէ. 1. Սահմանեալ պայմանաժամով Վարչութեան իրաւունք տալ որ առաջնորդներն ուղղակի եկեղեցէն ընտրէ և զրկէ: 2. Հարկ տեսած ատեն առաջնորդաց փոփոխութիւն ընէ: 3. Այս տնօրէնութեանց գործադրութիւնն յանձնարարել Վարչութեան և պահանջել որ առանց առաջնորդի վիճակ չի թողու:

Այս առաջարկ յղուեցաւ նախաձեռնութեան դիւանին ի նախաքննութիւն:

Առաջարկ Մկրտիչ էֆ. Ճանիկեանի ի
մասին ազգային տուրքի վճարման

Ատենապետ էֆէնտի ժողովին հաղորդեց Ճանիկեան Մկրտիչ էֆէնտիի գրաւոր մէկ առաջարկն որ կը պահանջէր պարտաւորել բոլոր ազգային պաշտօնեայներն, Վարչութեան անդամներէն և երեսփոխաններէն սկսեալ, որպէս զի մինչեւ երեք ամիս վճարեն իրենց ազգային հին տուրքերն: Յետ որոյ եթէ դարձեալ չվճարեն, 15 օր պայմանաժամ մը տրուելով, զրկուին իրենց ազգային պաշտօններէն և նոր ընտրութիւնք կատարուին:

Այս առաջարկն ևս առանց վիճաբանութեան յղուեցաւ նախաձեռնութեան դիւանին:

Հրաժարումն Նախաձեռնութեան դիւանի
Ատենապետին.

Վերջին յիշեալ առաջարկութեանց յղման առթիւ Արշակունի Յովհաննէս էֆ. խօսք առնելով, ըսաւ թէ ինք թէեւ նախաձեռնութեան դիւանի անդամ ընտրուած է, սակայն երբեք հրաւիրագիր չէ ստացած իրենց ատենապետին՝ Փափազեան էֆէնտիի կողմանէ: Ատենապետ էֆ. դիտել տուաւ թէ նախաքննիչ դիւանք իրենց ատենապետն իրենց մէջ կ՚ընտրեն, հետեւաբար և Ազգային ժողովն պէտք չէ զբաղեցնել այսպիսի խնդիրներով: Փափազեան Սմբատ էֆ. իբր Ատենապետ նախաձեռնութեան դիւանի, յայտարարեց թէ մէկ քանի խնդիրներ իրենց յղուած պահուն, ինք անմիջապէս պատասխանը պատրաստելով յանձնած է իւր պաշտօնակցաց որ իրենք ալ իրենց դիտողութիւններն ընեն, և այս գործնական կերպով կարելի է կարգադրել նախաքննիչ դիւանի մը գործերը — Եւ յարեց «եթէ իմ պաշտօնակիցքս գոհ չեն ինձմէ, ես ո՛չ միայն ատենապետութենէ, այլ և անդամակցութենէ ալ կը հրաժարիմ» — Եւ անմիջապէս ի գիր առնելով իւր հրաժարականն յանձնեց դիւանին: Ատենապետ էֆ. քուէի դրաւ զայս հրաժարագիր որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ և ժողովն Փափազեան էֆ.ի տեղ նախաձեռնութեան դիւանի անդամ ընտրեց Մ. Չերազ էֆէնտին:

Ծրագիր հաշուետուութեան օրինաց

Ատենապետ էֆ. ժողովին ներկայեց Փափազեան էֆէնտիի կողմանէ պատրաստուած հաշուետուութեան օրինաց ծրագիր մը, 12 յօդուածներով, որոց կարեւորութիւնն ևս բացատրած էր մասնաւոր նամակաւ մը: Այն օրինաց ծրագիրն Ազգ. վարչութեան յղուեցաւ նորա կարծիքն առնելու համար:

Ընտրութիւն Կրօնական ժողովոյ

Անկէ ետքը, ատենապետ էֆէնտին ծանոյց թէ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը մայր դիւանին յղած է՝ Կրօնական ժողովոյ ընտրելեաց համար եկեղեցական Համագումար ժողովոյ պատրաստած եռապատիկ ցանկն և տեղեկագիրն: Ատենապետ էֆէնտին կարդաց տեղեկագիրն, որով՝ ինչպէս արդէն Արեւելք բաւական ծանօթութիւն տուած է, եկեղեցական Համագումար ժողովը կ՚ծանուցանէ թէ միաձայնութեամբ որոշած է որ ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական ժողովոյն մէջ առ նուազն երեք եպիսկոպոսունք գտնուին ըստ եկեղեցական կանոնաց, և թէ՝ այս որոշումն բրած է, դիտելով որ Կրօնական ժողովն, Սահմանադրութեան 28 րդ յօդուածին համաձայն՝ իւր պաշտաման ու պարտաւորութեանց զօրութեամբ վարչական ու դատաւորական իշխանութիւն ունի, և այդ իշխանութիւնը կը տարածի Թուրքիոյ համայն առաջնորդութեանց ու վանահայրութեանց վրայ, թէ՝ իբրեւ դատաւորական ատեան, ըստ եկեղեցական կանոնաց և աւանդութեանց ունենալու է իւր հեղինակութիւնն ու իրաւասութիւնը՝ մանաւանդ եպիսկոպոսաց վերաբերեալ դատական, և միանգամայն վարչական զուտ Կրօնական խնդրոց մէջ, և թէ Կրօնական ժողովն առաջարկեալ եղանակաւ կազմուելով՝ պատկառելի և գործօն ու ազդեցիկ դիրք մը կառնու, որոյ պէտքը քանիցս Ս. Պատրիարք Հօրէն ալ յայտարարեալ է յատենի եկեղեցական Համագումար ժողովոյն: Այն տեղեկագիրն ստորագրած էին Համագումար ժողովոյ կողմանէ՝ Ալէաթճեան Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս՝ իբրեւ ատենապետ, և Արշարունի Տ. Յովհաննէս վարդապետ՝ իբրեւ ատենադպիր:

Երբ ատենադպիր էֆէնտին կըսկսէր ցանկին ընթերցումն, երեսփոխանք աւելորդ համարեցին, որովհետեւ ցանկն արդէն տպուած և բոլոր երեսփոխանաց ցրուած էր: Ատենապետ էֆէնտին առաջարկեց քուէարկել կրօնական ժողովականաց ընտրութեան համար, և երեսփոխանաց ոմանք ձայնակցեցան, սակայն եկեղեցական երեսփոխաններէն Տ. Յովհ. Քհնյ. Մկրեան խօսք առնլով հարցուց թէ ժողովը այսօր չպիտի՞ անցնի օրակարգին, և անմիջապէս կրօնական ժողովոյ ընտրութեան պիտի՞ զբաղի: Ատենապետ էֆէնտին պատասխանեց, թէ քանի որ ազգային վարչութեան մէկ ճիւղն՝ կրօնական ժողովն պակաս է, և ընտրութեան համար ամէն պատրաստութիւն տեսնուած, հարկ է կատարել այժմ ընտրութիւնը: Տ. Մկրեան՝ այս պատասխանը լսելէն յետոյ՝ կարդաց իւր մէկ գիրն, որով՝ որչափ ըմբռնել կրցած եմք՝ նոր առաջարկութիւն կ՚համարէր Համագումար ժողովոյ որոշումն, և եպիսկոպոս մը դատելու համար՝ ըստ եկեղեցական կանոնաց՝ երեք եպիսկոպոսաց դատաւորութեան պէտքն ընդունելով հանդերձ՝ կ՚առարկէր թէ սահմանադրութեան մէջ կրօնական ժողովոյ համար նշանակեալ չէ այդ պէտքը, թէ՝ կրօնական ժողովն ի կրօնական գործս Պատրիարքին խորհրդական մարմին մ՚է, թէ՝ կրօնական ժողովն Համագումարին կը դիմէ իւր ձեռնհասութենէն վեր համարած խնդրոց համար. թէ՝ Պոլսոյ մէջ հաստատեալ եպիսկոպոսներէն մէկ երկու կամ հինգ կրնան գտնուիլ կրօնական ժողովոյ մէջ, սակայն յատկապէս օրէնք սահմանելու պէտք չկայ. թէ՝ գաւառաց առաջնորդ եպիսկոպոսներէն կրօնական ժողովոյ անդամ ընտրելն ալ նոր առաջարկութիւն մ՚է, և գործադրութիւնը դժուարութեանց և նիւթական ու բարոյական վնասուց պատճառ կը լինի, վասն զի եպիսկոպոսը փոխանորդի մը թողլով հօտն պիտի գայ Պոլիս, և ժողովուրդն թերեւս դժգոհելով այս տնօրէնութենէն՝ փոխանորդին դէմ պիտի ելնէ, փոխանորդը չպիտի կրնայ հոգալ թէ՛ իւր և թէ՛ առաջնորդին պիտոյքը, և ապրուստի համար գանգատներ պիտի լսուին, ինչպէս արդէն կը լսուին, և թէ՝ առաջնորդաց բացակայութիւնն վնասակար է. թէ եպիսկոպոս մը դատելու հարկին մէջ Ս. Պատրիարքը կրնայ հրաւիրել գաւառաց մէջ գտնուած եպիսկոպոսներէն: Վերջապէս կ՚առաջարկէր՝ առանց նոր օրէնք մը սահմանելու, Պոլսոյ մէջ առաջնորդական պաշտօն չունեցող եպիսկոպոսաց մէկ քանին ընտրել:

Տ. Յ. Մկրեան Հօր այս առարկութեանց վրայ, երեսփոխանաց ոմանք հաւանութեան ձայներ բարձրացուցին, և քուէարկութեան ձեռնարկել առաջարկեցին, յայտարարելով թէ երեսփոխանաց բազումք արդէն տրամադիր են՝ այս անգամ եպիսկոպոսաց համար ալ քուէ տալ, կրօնական ժողովն ազդեցիկ ու գործօն վիճակի մէջ դնելու համար: Իսկ այլք հակառակ յայտարարութիւններ ընելով խօսք պահանջեցին. աղմկեցաւ ժողովն, և ատենապետ էֆէնտին հարկադրեցաւ խօսք տալ:

Փափազեան էֆէնտի կը պաշտպանէ Համագումար ժողովոյ որոշումն. եպիսկոպոսաց անդամակցութեան պէտքն անհրաժեշտ կը համարի. եկեղեցական օրինաց պատիւը կալու յորդորներ կը կարդայ. Նախորդ կրօնական ժողովոյ մէջ միայն մէկ եպիսկոպոս և բազում քահանայ գտնուելուն դէմ Համագումարին գանգատներն կը յիշէ, այդ ժողովոյն գրեթէ անգործ ու անազդեցիկ մնալն և վերջապէս հրաժարիլ ստիպուիլն կը ծանուցանէ. հարիւր քահանայ մէկ եպիսկոպոս չեն կրնար, կ՚ըսէ, և կ՚առաջարկէ Ս. Պատրիարք Հօր յղել Համագումար ժողովոյ տեղեկագիրը, և եկեղեցական օրինաց համար, նոյն՝ իբրեւ Արքեպիսկոպոսի ամենայն Հայոց Թուրքիոյ՝ կարծիքն ստանալ: Կ՚աղաչէ թէ Համագումար ժողովն գլուխն առած կ՚երթայ. պէտք է համակերպիլ անոր որոշման:

Չերազ Մինաս էֆէնտի կ՚ընդունի՝ այս անգամ եպիսկոպոսներ ալ ընտրել, սակայն կը պահանջէ, որ նոր օրէնք մը սահմանելու համար՝ Ազգ. ժողովն իւր ներքին կանոնաց համաձայն վարուի, խնդիրն օրակարգն անցնի, և 36 քուէից առաւելութեամբ որոշուի: Միանգամայն կ՚առարկէ թէ Փափազեան էֆէնտի, որ գաւառներէն առաջնորդաց բացակայութիւնը ժողովրդեան վնասակար կը համարի, այժմ ընդհակառակն կը վարուի՝ առաջնորդաց Պոլիս յանդամակցութիւն կրօնական ժողովոյ կոչուելու առաջարկութիւնը պաշտպանելով. միեւնոյն առարկութիւնը կրնէ Համագումարին համար ալ:

Մելիքեան Մկրտիչ էֆէնտի, կ՚առաջարկէ խնդիրն օրակարգն անցնելու, և միւս կողմանէ ընտրութեան ձեռնարկել, և եպիսկոպոսաց համար ալ քուէ տալով՝ նորանոր վէճերու և դժուարութեանց դուռ չը բանալ:

Փանոսեան էֆէնտի, բողոք կը բառնայ, խնդիրն անդչ տեղը կապելու քաղաքականութեան հետեւիլ համարելով յիշեալ առաջարկութիւնը:

Պէրպէրեան Ռուբէն էֆէնտի, չընդունիր յիշեալ առաջարկութիւնը. Ժողովին վեհութեան դէմ կը համարի ժամանաւ և պատկառանաց ընթացքներ ունենալ, և չլուծել խնդիրն ու յետաձգել. կպահանջէ նախ կարգադրել խնդիրն իբրեւ սկզբան խնդիր և ապա ընտրութեան ձեռնարկել. պատշաճ չհամարիր անպատասխանի թողուլ եկեղեցական բարձր ժողով մը:

Տ. Վահան վարդապետ, իբրեւ երեսփոխան և իբրեւ անդամ Համագումարին կյայտարարէ թէ, Համագումարն անպատճառ չպահանջէր որ իւր գրածին համաձայն կատարուի ընտրութիւնը. պարզ առաջարկութիւն և կարծիք մ'է կըսէ, և երեսփոխանաց խղճին կթողու:

Տ. Յովհաննէս վարդապետ Արշարունի ընդհակառակն կը յայտարարէ թէ Համագումարն որոշում տուած է. եկեղեցական օրէնքն այնպէս կը պահանջէ, ուրիշ կերպ վարուիլ չըլլար, Համագումարը չընդունիր ուրիշ տնօրինութիւն:

Պէրպէրեան էֆէնտի դիւանէն կառնու տեղեկագիրը, կկարդայ այն մասը և կտեսնուի որ որոշում տուած է Համագումարն:

Տ. Յ. Աղա վարդապետ կըսէ թէ եկեղեցական օրինաց հետեւիլ անհրաժեշտ է. եկեղեցական պատմութեան հնուց եղածները չեն կրնար ուրանալ՝ Համագումար ժողովոյ որոշման օրինաւորութիւնը. ոմանք յանգէտս կընդդիմախօսեն:

Տ. Մկրեան կելնէ տեղէն և Տ. Սահակ քահանայի քով երթալով՝ յեկեղեցական պատմութենէ խօսիլ կը հրաւիրէ:

Այս պահուն, դարձեալ աղմուկ և երեսփոխանէ առ երեսփոխան բարձրաձայն խօսակցութիւն. Տ. Մկրեան կբողոքէ թէ Փափազեան էֆէնտի կխեղաթիւրէ իւր խօսքերն ու խնդիրը, իսկ Զերազ Մինաս էֆէնտի գիտել կուտայ թէ Փափազեան էֆ կպաշտպանէ՝ Համագումարը առեր կերթայ բռնել:

Դուրեան էֆէնտի կառաջարկէ «Համագումար ժողովոյ կողմանէ յղուած ցանկին վրայ կատարել այսօր կրօնական ժողովոյ ընտրութիւնը՝ ի մտի ունենալով Համագումար ժողովոյ բաղձանքն ի մասին երից եպիսկոպոսաց անդամակցութեան, և բուն սկզբանց խնդրոյն լուծումն թողուլ յառաջիկային ի քննութիւն:»

Դարձեալ քուէ կպահանջուի. դարձեալ խօսք կուզուի. ատենապետ էֆէնտի կծանուցանէ թէ դեռ եօթը երեսփոխանք խօսք կուզեն. վերջապէս վիճաբանութեան փակումն կորոշուի, առաջարկութիւնք քուէի դրուելով՝ միաձայնութեամբ կընդունուի Դուրեան էֆէնտիի յիշեալ առաջարկութիւնը և դիւանը քննիչներն կանուանէ: Կրօնական ժողովոյ ընտրութեան համար գաղտնի քուէարկութիւն կըլլայ, որոյ արդիւնքն է հետեւեալն:

48 քուէարկուաց մէջէն, բացարձակ առաւելութեամբ կրօնական ժողովոյ անդամ ընտրուեցան՝

	Քուէ
Տ. Խորէն Արքեպիսկոպոս Նարպէյ	44
Տ. Մատթէոս Եպիսկ. Իզմիրլեան	41
Տ. Սիմէոն ,, Սէֆէրեան	38
Տ. Գարեգին Վրդպ. Թամարեան	37
Տ. Սահակ Քհնյ. Տէր Սարգսեանց	37
Տ. Սուքիաս ,, Ստեփաննոսեան	34
Տ. Յովհաննէս ,, Մկրեան	30
Տ. Յովհաննէս Վրդպ. Արշարունի	27
Տ. Կարապետ Քհնյ. Սեթեան	25

Իսկ համեմատական քուէ տարան հետեւեալ տասն կրօնականք՝ որոց մէջէն հինգի ընտրութիւն պիտի կատարուի յաջորդ նստին:

	Քուէ
Տ. Յակոբ Վրդպ. Աչոտ Փափազեան	23
Տ. Կարապետ Վրդպ. Բաղրատունի	22
Տ. Խորէն Քահանայ Փէշկիւլեան	22
Տ. Վահան Վրդպ. Տ. Մինասեան	20
Տ. Գէորգ ,, Իւթիւճեան	20
Տ. Տաճատ ,, Ոսկանեան	19
Տ. Գրիգոր Քհնյ. Ալէմեան	19
Տ. Ոսկի ,, Օհանեան	18
Տ. Գրիգորիս Եպիսկ. Ալէաթճեան	18
Տ. Մեսրովբ ,, Սուքիասեան	17

(Սոյն քուէարկութեան մէջ ձեռնպահ մնացին Ռ. Պէրպէրեան և Մ. Ինճէեան էֆէնտիները):

Ատեանը փակուեցաւ ժամը 11ին, յաջորդ նիստը ութ օրէն գումարելու որոշմամբ:

* * *

Կաթողիկոսական յանձնաժողովը առաջիկայ հինգշաբթի օրը նիստ պիտի ընէ: Յանձնաժողովոյ կողմանէ հինգշաբթի օրը գրուած է Ամեն. Ս Պատրիարք Հօր, որ բարեհաճի նախագահել նոյն օրը: Յանձնաժողովն, հինգշաբթի աւուր նստին մէջ բացական դրպաեր է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին կողմանէ հասած գրով մը: Յիշեալ Կաթողիկոսն չընդունիր մասնակցիլ ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան, և կծանուցանէ թէ այս որոշումն եղած է Կիլիկիոյ Ազգ. Հայոց Կաթողիկոսարանին Սինոդին տնօրինութեամբ, զոր ինքը կաթողիկոսն յատկապէս գումարեր է:

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Այս օրուան հեռագիրները

ԱԺԱՆՍ ՌՈՒԹԷՐ

Լոնտոնի հեռագրական Ռօյթէրի գործակալութեան ներկայացուցիչ Տր' Էնկըլուտէր մեզ կը հաղորդէ այս առաւօտ հետեւեալ հեռագիրները:

Պէրլին, 6 մարտ

Գերմանական խորհրդարանը բացուեցաւ այսօր կայսեր մէկ պատգամագրովը, զոր կարդաց կայսերական պաշտօնեակը. ո՛չ Կայսրը և ո՛չ Պիսմարք իշխանը ներկայ էին բացման նստին: Կայսեր ճառը կը յիշատակէ նախ ներքին բարենորոգմանց օրինական ծրագրերն որք խորհրդարանին պիտի ներկայացուին, որոց մէջ կը գտնուի Գերմանիոյ համար քաղաքային նոր Օրինագիրք մը, գործաւորաց ապահովագրութեան պարտաւորիչ օրինաց ծրագիր մը, նոր օրէնք մը բաժանորդական ընկերութեանց համար, և Պէլճիոյ, Զուիցերիոյ և Լիւքսէմպուրկի հետ առեւտրական դաշնագրաց յաւելուածներ:

Անցնելով արտաքին աշխարհավարութեան, պատգամագիրը կ'ըսէ. "Օտար տէրութեանց հետ մեր յարաբերութիւններ գոհացուցիչ վիճակի մէջ են: Գերմանիոյ դրացի և բարեկամ տէրութեանց խաղաղասէր զգացումներն խաղաղութիւնը պահպանել կը միտին,,:

Կառավարութիւնը Խորհրդարանէն մեծ վարկ մը պիտի խնդրէ ծովային պատերազմական զօրութիւններն աւելցնելու համար, գլխաւորաբար նաւատորմը և ծովառումբերու թիւը:

Պետրսպուրկէն եկած լուրեր կը հաստատեն թէ Ռուսական համալսարանաց և բարձրագոյն վարժարանաց՝ բարենորոգման Յանձնաժողովը, որ ի նկատի ունէր քաղաքական գաղափարաց ծաւալումն արգիլել ուսանողաց դասուն մէջ, իւր աշխատութիւններն աւարտելով, կայսեր մատուցանելի տեղեկագիր մը խմբագրեց:

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Աթէնք, 7 մարտ

Յունաստանի թագուհին ի մօտոյ Ռուսիա պիտի երթայ Մեծ-Դուքս Կոստանդինի ամուսնութեան ներկայ գտնուելու:

Բարիզ, 7 մարտ

Հայ-Զօնկէն այս աւուր թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Նէկրիէ զօրավարը Ֆրանսական զօրքով կը քալէ Պաքնինհի բերդին վրայ:

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 25 Փետրուար

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ.....դհկ.	9 25 1/2
Պօրսային գոցուելէն վերջը «	9 25 1/2
Երէկ Բէրայի մէջ........	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ...... «	9 25 1/2
Բարձրագոյն գին .... «	9 25 1/2
Նուաղագոյն .... «	9 25 1/2
Կէս օրին .... «	9 25 1/2
Փոխառութիւն 1863.........Փր.	58 50
» 1865........ «	54
» 1869........ «	48 50
» 1873........ «	44
Պօն տիւ Թրէզօր......Անգլ. լիրա	17 25
Բուլէյի երկաթուղի.........Փր.	42 —
Օպլիկասյօն տը Բրիօրիթէ »	375
ԲԱՆԿԵՏՈՄՍՔ	
Սաօրիէթէ Ժէնէրալ....Անգլ. ոսկի	4 3
Կրէտի Ժէնէրալ...... Օսմ. լիրա	7 5
Պանք տը Քօնս........ « «	6 38
Սօս. Ճանօ է վալ.... « «	3 38
Թրամուէյ .... « «	2 92 1/2
Իւնիֆիէ. Եգիպտական	— —
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	73 25
Գիշերը գործ չեղաւ	—
Այս առտու բացուեցաւ..	73 20
Կէս օրին նոյն գին	73 20
Ընթացք դրամոց	
Օսմ. ոսկի...... ղրշ.	100 —
20 Ֆրանքնոց ...... «	87 27
Անգղ. ոսկի ...... «	110 12
Բրիմիօ...... «	51 3/8
Բօլ Էմբերիալ..... «	90 09
Ռուսիոյ թղթադրամ...... »	9 16
Թալէր ..... «	19 16
Ֆիօրին ..... «	9 04
Մէճ. արծ. (տարբ.) ..... «	107 38
Հինգնոց ..... «	102 1/2
Մէճիտիյէ ..... «	100 1/2
Պղինձ ..... «	800 —
Թղթադրամ..... «	1320 —
Վ. Լեյնոց.. «	102 3/4

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 7 Մարտ ժամ 5 վ. 15 երեկոյ

Անգ. Քօնսօլիտէ գոցուեցաւ....	101 15/16
Օսմ. « բացուեցաւ....	8 5/8
« « գոցուեցաւ.....	8 5/8
Օսմ. փոխառութիւն 1865	10 7/8
« « 1869	9 5/8
« « 1871	66 3/4
« « 1872	16 1/2
« « 1873	8 5/8
Փոխառ. 1877	77 1/4
Պանք Օթոման	15 3/8
Ռուսական փոխառ. 73	90 1/2
Եգիպտ. միացեալ (Իւնիֆիէ)	65 1/4
« առանձ. (բրիվիլէժիէ)	90 1/2
Տայրա Սանիէ	65 3/4
Տօմանիալ (փոխառ. Րօչիլտ)	87 1/4
Հոնկ. պարտաթուղթ 1877	101 5/8
Փոխանակ. Բարիզի վրայ	25 462

Վիէննա 7 Մարտ ժ. 4 երեկոյ

Փոխանակ. Լոնտրայի վրայ	121 65
Օսմ. Երկաթուղի	20

Բարիզ 7 Մարտ ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ 4 1/2 % . . . . բաց	106 02 1/2
« « 3 % բաց	76 40
Օսմ. Քօնս. բացուեցաւ	8 80
« « գոցուեցաւ քրն. կտ.	8 77 1/2
Օսմ. փոխառութիւն 1863	— —
« « 1865	54 —
« « 1869	48 —
« « 1873	44 —
Օսմ. Երկաթուղի	41
Պանք Օթոման	640 40
Գրէտի Լիոնէ	548 75
« Ֆօնսիէ	1235 75
Բաժնետոմս Լիոնի	1245
Սուէզի ջրանցք	2028 75
Ռուսական 5% 1877ի	96
Իտալական Ռանթ	93 70
Արեւ. Ռուս. (Ռիւս Օրիան.)	—
Եգիպտական միացեալ գոց	332 50
Սպանիական (արտաքին)	61 1/4
Հունգարական (ոսկի)	102 3/4
6 % Հելլենական	410
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 28

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

7 Մարտ ժ. 10 վ. 15 երեկոյ

Ֆրանս. Ռանթ 5 1/2 %	106 08 3/4
Օսմ. «	8 81 1/4
« Երկաթուղի	— —
Եգիպտական միացեալ	334 37 1/2

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Օրթագիւղ, 24 Փետրուար

Լուսանկար և նկարչութիւն: — "Մանուկ աղբար": — Թափառական պատկեր մը: — Արուեստագէտը մեր ազգային կենաց մէջ: — "Բաղէչցի աղջիկը": — Ազգավոխ լուսանկար: — Մեծատան մը զբօսանքներն: — Բաղդաւորութիւն մը: — Նիկողոս Պալեան: — Մեկենաս ամիրայ մը: — Բաղդաւոր [illegible]: — Թուրքը ու Իտալը: — Վարդապետի մը խղճահարութիւնները: — Գերագոյն դատաւորը: — Նուիրակ ու դեսպան: — Ճշմարիտ առաքինութիւնը: — Ակնարկ մը: — "Գարնան մի աւուր":

— Լուսանկարն սպանեց նկարչութիւնը, կ'ըսէր օր մը Տիւբրէի, Ֆրանսացի բարձրաստիճան պաշտօնեայ մը, երբ տակէրէօթիբի գիւտը նոր եղած էր:

— Իրա՛ւ, կը պատասխանէր քմծիծաղով մը, Սուեթամիթոնի նկարիչը: Մինչեւ մարդիկ չշինարեն մեքենայ մը որ կրէ սիրտ ու հոգի, մինչեւ այն օրն պատկերահանք երկիւղ չեն ունենար:

Այս խօսքերու ճշմարտութիւնը լաւ կ'ըմբռնէինք այն օրն երբ մի քանի բարեկամներու հետ այցելեցինք Պ. Սրապեանի տունը: «Մանուկ աղբարը» նոր աւարտած էր: Այդ մուխ, տխրադդեաց դէմքը, այդ մարած աչքերն, նիհար մաներն, ցնցոտիներն, և չեմ գիտեր ի՛նչ տեսակ աղուական հով մը որ կը ծածանէր ամբողջ դէմքին վրայ, մելամաղձիկ ըրին զմեզ ամէնքս ալ: Կը յիշէինք Բամառ-Բամիպայի «չինքն արեւու, մէջ յանին մէջ կայնած, պարիս Միջեմն» այն սրտառուչ բանաստեղծութիւնը որ ամենուս սրտին խորը հնչած է և զոր այժմ կը մարմնացնէր Սրապեան: Ո՛ր ճարտար լուսանկարիչ կարող էր այդքան կենդանի ներկայացնել մի դէմք որ բուռն զօրութեամբ ցոլանէ սրտին բոլոր մըշտերն: Հայրենի տան, օճախին կարօտը խանձուող սրտի ուխտին բոլոր ցաւերն կը կարդայինք այդ դէմքին վրայ:

— Զարմանալի բան, կ'ըսէր մեր ընկերներէն մին, եթէ ինքը ծերուկը տեսնէի, անշուշտ առանց մի փոքր ուշադրութեան կ'անցնիմ քովէն, իսկ այն պատկերը նայելով, նորա աչքերը կարծես մաղնիս լինին և հայեացքս դէպի իրենց կը քաշեն:

Արուեստը կատարելագործած է զբնութիւնը: Տաղանդաւոր պատկերահանը շարժելով վշտամաշ ծերուկի սրտի ամենանափուկ լարերը, նորա աչքերու մէջ ըմբռնած է նոյն իսկ հոգեբանական վայրկեանները, որոց մէջ կը յուզէին նորա սրտի եօթնասուն տարուան քաշած ամէն մրրիկները:

Ի՛նչ բախտի արժանացաւ այդ պատկերը: Հայկական բախտի: Թափառական շրջեցաւ Պոլսէն ի Կովկաս, Կովկասէն ի Պոլիս: Ո՛չ մի Հայ ցոյց չտուաւ թէ ըղձացման լար մը կը թրթռար իւր սրտին մէջ ի ''Մանուկ աղբարը,, գնաց հանգչելու Բերայի մեծ փողոցը Ռուսի մը սրահը:

Գեղեցիկը հայրենիք չունի, ով որ ճաշակի տէր է կ'սքանչի կտաւի մը առաջ, թէ նա Վէրէշչակինի վրձինէն ելած լինի, թէ մշուառ ծորաց ներկայացնէ թէ Սրապեանի Հայ պանդուխտը:

* * *

Գուցէ մեզ ըսեն, բայց ի՛նչ հարկ մեր օրուան կենաց մէջ խառնել պատկերահան մը: Մինչէ նա արեւոյ է՞, տիրացուներ գրագէ՞տ է՞ որ մեր մատենագրութեան տարեկան ըմենք: Ի՛նչ կրնանք պատասխանել. ամէն ոք իւր մասնաւորութեան եղանակը ունի: Մենք կը սիրենք պահ մը մտնալ եւ Պատրիարքներն եւ Կաթողիկոսներն, ամէն կողմ ու կռիւ. և ընկերական այն անձնաւորութեանց որ ջինջ հորիզոն մը կը պարզեն մեր աչքերուն առաջ, առաստ ամէն կրքէ, ամէն դաւերէ: Կը սիրէ միտքը, կ'ախորժի հոգին ընկերանալ արուեստաւորի մը սրտին, և վերանալ այն բարձր բնագաւառներն ուր ամէն ինչ զուարթ է ու պայծառ:

Եւ յետոյ, միթէ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ միայն ընթացիկ գործերն են որ պէտք է գրաւեն նորա բոլոր ուշադրութիւնը: Բանաստեղծ թէ պատկերահան, ամէն բնիկ արուեստաւոր մասնիլ կուտայ չա՛տ փնտռեր, չա՛տ ցաւեր: Ֆրանսացիք 1870 թուականէ վերջ մխիթար ու սփոփ կը գտնէին իրենց թշուառութեանց համար իրենց պատկերահանններու արուեստանոցին մէջ: Ինչ՛ թէ մենք ալ մեր թախծութեանց ժամերուն խնդութեան յեցակէտներ որոնենք հայ տաղանդի փառքերուն մէջ: Ուստի, իբր միջանկեալ, ներողմամբ թող լինին մեզ «Արեւելք»ի ընթերցողներն, թէ ներկայն ու անցեալ իրար խառնելով, առանց նախապաշարման, կը ներկայացնենք իրենց աչքերուն, մեր կենաց ամէն կարգի երեւոյթներու աղօտ պատկերներն: Եւ կեանքը հազար ու մէկ իրերէ բաղկացած է. հազար ու մէկ ունչութիւններէ կ'ըսեն ոմանք: Բայց ո՛րն է ուղիղ, ո՛րն իրական:

* * *

Այս միջանկեալ ներողամտութիւնը խնդրելով կը դառնանք մեր նիւթին: Գոհունակութիւն մը չէ՞ր Հայ տաղանդին համար տեսնել Բերայի փառաւոր մակաղիններէն մին, իբր ժամանցութեան վայր մը Հայու և օտարականաց համար, որք անդ կերթային սքանչանալու Բաղէչցի ''Հայ աղջկան,, վրայ:

Երբ «Մանուկ աղբարն» երեւան եկաւ, «Էքսբրէս» որ բաւական խստապահանջ է, գէթ արուեստի վերաբերեալ խնդրոց մէջ, չէր վարաներ յայտարարել թէ՝ պատկերահանը մեծ արուեստաւոր մը պիտի համարուի, եթէ գոյներն մի քիչ մեղմացնէ: Սրապեան օգուտ քաղած է այս խրատէն. եւ անգլիացիք անպայմանական ուրախութիւն մ'ունէին այդ պատկերին առաջ: Թարմ աղջիկ մը, հայկական տիպ, ոչ միայն գծագրութիւններուն մէջ այլ և այն զգացմանց մասին զոր դէմքը կ'արտայայտէ: Երբ կը տեսնես, անմիջապէս կ'ըսես, խե՜ղճ աղջիկ:

* * *

Մաղթենք որ այդ պատկերն ալ եթէ իւր լուսանկարն ունենայ, օտար անուան մը ներքեւ չտարածուի Եւրոպա: Մեր «գրագէտ» կոչուածներն, որ շատ խիղճ չընելով և մեր տղխութիւնէն օգուտ քաղելով հայկական մտաց ծնունդ մեզ կը ''քշեն'' զանազան քաղուածքներ, Եւրոպացիք ալ, որ հայկական տիպը գեղեցկութեան տիպար մը կը համարին, ո՞ գիտէ թէ երեւս իրաւունք ալ ունենան, հայ կանանց լուսանկարներն իբր պոլսեցական փառք կը հաւաքեն Եւրոպայի: Լօրէնցի ապակիներուն մէջ տեսած էք անշուշտ այն գեղեցիկ լուսանկարներն որք ի տես բոլորի գերմանական տառերով ''պոլսեցական կին,, կը կրեն: Եթէ Լոնտրայէն մի այցելու գայ պիտի զարմանայ թէ ինչպէս Լոնտրայի մէջ ''հայ կինը,, մինչեւ Գերմանիա երթայ Պոլսեցի կին կը դառնայ: Մենք կը կարծենք թէ մի քիչ աւելի ժամանակի կարօտ է հայ մը՝ իւր ազգութիւնը բոլորովին մերկանալու համար, և այս ալ Պոլսեցի մորթին մէջ մտնելու համար չէ. դեռ ժամանակ կայ:

* * *

Ո՞ւր է այժմ ''Բաղէչցի աղջիկը,,: Այժմու վիճակն անծանօթ է, բայց անցեալն բաւական գիտենք: Նա ալ «Մանուկ աղբօր» թափառական վիճակին վիճակեցաւ և բաւական շրջեցաւ Բերայէն Վոսփոր, Վոսփորէ Բերայ և մեզ բաւական «խայթանք» նկատողութիւններ տուաւ հայ «ազնուապետութեան,, ազնուական ճաշակի մասին: — Ի՛նչ աղուոր, ի՛նչ գեղեցիկ կը գոչէ այցելու, իբր մանուկ մը, հայ մեծատունը այդ պատկերին առաջ: Այդ բացագանչութիւնը բաւական անհաւատալի երեւցաւ մեզ:

— Բայց դուք այսպէս էք, կ'ըսէին մեզ անպատճառ լաւատեսներն: Կը տեսնէք, ի՛նչ գումարներ պիտի գրկէ. Սրապեան բախտը շինեց:

Մի քանի ամիսներ կ'անցնին և ահա օր մը Սրապեան իւր տունը, պատկերը կը տեսնէ պատէն կախուած: Հայ մեծատունը խղճի խայթ ունեցեր էր թէ ինչու ինքն սքանչացած էր պատկերի մը վրայ: Մեծ մարդու մը անվայել զգացում:

* * *

Ոչինչ կայ զարմանալու անոնց համար որ քիչ շատ կը ճանաչեն հայոց մտքերն: Իրաւ է որ մենք գեղեցիկի ճաշակը ունինք և մեր անցեալ ճարտարապետութիւնը իբր օրինակ մը դեռ կ'ուսուցանեն Պետերսպուրկի գեղարուեստից Ակադեմիային մէջ, առաջնորդ ունենալով Վիօլէ-Լը-Տիւքի ճարտարապետութեան հայկական կիրք, սակայն ինչպէս մեր շատ զգացումներն նոյն և գեղեցկի զգացումը ծածկուած է և կը մնայ մոխրի ներքեւ: Երբ օր մը ներս մտնենք մեծահարուստ տներէ շատերն, իւր բոլոր ցուրտ մերկութեան մէջ կը պարզի մեր առաջ կիրթ ճաշակի բացակայութիւնը: Մտած է՞ք Տօրփյնի սրահը, և եթէ անոր այցելէք Հայ մեծատանց տուներն, ի բաց առեալ սակաւաթիւ ոմանք, որք կրնան նկատուիլ գեղեցիկ պատկերահանդէսներու նըմոյշներ, միւսներուն առաջ պիտի բացագանչէք. ''բայց ի՛նչ տարբերութիւն աստամիարոյժի սրահի մը և Հայ մեծատան մը սրահին միջեւ,,:

* * *

Եւ երբ կ'ընենք այս դառն բացագանչութիւնը, այն ատեն կիմանանք որչափ զգալի է այն անձնաւորութեանց բացակայութիւնը՝ որք վառ կը պահէին իրենց սրտերուն մէջ ամէն տեսակ վսեմ զգացումներ: Ի՛նչու ըսել թէ մարդիկ միշտ ապերախտ են: Քառորդ դար մը անցեր է յորմէ հետէ մեռած է Նիկողոս Պալեան, և իւր յիշատակը կենդանի կը մնայ ոչ միայն անոնց սրտերուն մէջ որ զինա ճանչցան, այլ այդ շատ կանուխ հասած մահը ցաւ մ'է դեռ անոնց համար որք նոր աշխարհ եկած էին, երբ Պալեան կը մեռնէր: Ամէն ատեն երբ գեղարուեստի վրայ խօսինք, Պալեան Նիկողոս անունը մեր մտաց առջեւ կը ներկայանայ: Ի՛նչ սրտաշարժ յիշատակներ անմոռաց կը պահեն իւր ժամանակի արուեստաւորք: Սրապեանի շրջանակէն դուրս չենք ելներ:

Մեր արուեստաւորը իբր աշակերտ Հռոմ էր, ուր կը վայելէր Պալեան Նիկողոսի խնամքներն. այդ միջոցին մի ամիրայ որ յանկարծ մտաբերած էր գեղարուեստներն սիրել, կը գրէ երիտասարդ ուսանողին որ նկարէ եւ իրեն խրկէ Ռաֆայէլի ''Լա-Մատոննա տէլլա Սէճիոլա,, ''Աթոռին կոյսը,,: Կասկածք թէ ամիրան ասոր լսած էր Ռաֆայէլի անունը. Մի ամիրէ խորհրդական ունէր, Տօք. Մօղեան, ի գիտութեան միացուցած էր և սէր արուեստից եւ փափաքող էր պաշտպան հանդիսանալ նորածին տաղանդներու: Ամիրէ թէ բժիշկի խորհուրդով մեր ամիրան ուզած էր Ռաֆայէլի վրայ գաղափար մը ունենալ: Սրապեանի աշխատութիւնը Պոլիս կը հասնի և անունը հանդիսաւոր կերպով կը բացուի, ի ներկայութեան Թէոդորեան Սարգիս վարդապետի: Ամիրան իւր ''օ՜,,ն կ'արձակէ, եւ յետոյ վարդապետին դառնալով կը հարցնէ նախ պատկերին քանի զրուշ արժէլն: — Իտալիա մեծցած վարդապետը որ գնահատել գիտէր, առանց վարանելու, երկու հազար ֆրանք, կը պատասխանէ: — Ահաբե՛կ, գունաթափ, մեր ամիրան տարէ՛ք, տարէ՛ք, կորսուեցէք, կը գոչէ, իմ տունս եկեղեցի է՞ որ այդքան սուղ սամ լաթի կտորի մը համար: Ո՛ր մը կը համարի վայրկեան մ'իսկ հոգեկան բերկրանք ըզգացած լինելն: Ճուլարած, Տօք. Մօղեան կը գրէ Պ. Սրապեանի, և նա ալ կը խընդրէ թէ՝ իբր Պալեանի բարութեանց երախայրիքն նմա նուիրէ պատկերն: Պալեան անձամբ գոհունակութիւն մը կ'զգայ, կը հրաւիրէ Գուլլէճանաղի Սէթեան Յովհաննէս եպիսկոպոսն ու այդ պատկերն Գուլլէճանաղի եկեղեցւոյն կընծայէ: Պալեան եօթանասուն ոսկի նուէր կը խրկէ Պ. Սրապեանի և ամէն տարի զայն խըրկել կը շարունակէ, ցորչափ աշակերտ էր Պ. Սրապեան:

* * *

Բարերարութիւն մը երբեք չկորսուիր կը գուշակէ՞ր տարաբաղդ Նիկողոսը թէ օր մը իւր սանը իրենց սատարներէն մին պիտի լինի իւր տաղանդովը, և այնքան մեծծաւալ պիտի նպաստէ Պալեաններու փառաց: Այն ծանր պարտականութիւններն զոր ստանձնած էին Պալեանք, կանոնք թեթեւցնելու կոչուողներէն մին եղաւ Սրապեան: Սուլթան Ազիզ փմայած էր ու օր մը կ'ըսէր Սարգիս պէյի. ''Իմ հողիս մէջ մի այսպիսի ռէսսամ կայ, և ես մինչեւ այս օրս չգիտէի'': Ու, ինչպէս ուրիշ օր մը լսենք, կանուանէր զնա ''Բիւչիւք Այվազովսքի'': Այդ օրէն Սրապեանի բաղդն ու փառքը այլ եւս սահման չունէին: Սուլթան Ազիզ մաքրաղդաբար Տիւմա որդւոյն դրաստաց սեպուած կարծիքը չէր գիտէր թէ՝ ճախուեթիւնը արուեստաւորի մը համար կործանումն է. ուստի իւր սքեջավայելեալ առատաձեռնութեամբը կը հրճուեցնէր տաղանդաւոր պատկերահանը:

* * *

Սրապեան ո՛չ միայն իբր ճարտար արուեստաւոր իրաւունք ունէր այնքան գըրգուանաց, այլ և ինքն կարող եղած էր Հըռոմայ մէջ փառաւորել Թուրքիոյ անունը, որուն վրայ, մանաւանդ այն ատեններն, բաւական տարօրինակ գաղափարներ կային: Երբ Սրապեան զգալի յառաջադիմութիւններ կընէր, իւր ընկերակիցք, բոլոր այն զարմացմամբ ուսյ ընդունել մը՝ իտալացիք, ամէն օր կը գոչէին, Էլ Թուրքօ ֆա [illegible]. ''Թուրքը առաջ կ'երթայ'': Կուրախանային և կը ծափահարէին:

Բայց Իտալացւոց չափ չէին զգածուեր գուցէ Հայերէն ոմանք: Պ. Սրապեան իւր պանդխտութեան մէջ քիչ շատ դժուարութեանց կը հանդիպէր ոչ-կրօնականից հայրենակիցներէն. սակայն կարեւոր հայրական խնամք կը տանէին իւր վրայ ոմանք, այսպէս էր Հ. Արսէն Վ. Անձարակեան, ածուական Անտոնեան ուխտին: Սրապեան ուսումն աւարտելու մօտ էր երբ Հ. Արսէն կը խնդրէ կրել մի Պօղոս-Պետրոս նկարել: Վարդապետը բաւական քաջասիրտ էր որ կուտար այսպիսի պատուէր մի երիտասարդի որ արտաքոյ էր Հռոմայ եկեղեցւոյն: Պատիժը կը կրէ: Նոյն միջոցին Պոլսէն Հռոմ կը հասնի ուրիշ վարդապետ մը, Հ. Պօղոս որ այն ինչ ներս մտած Ս. քաղաքէն իւր առաջին շանթերն կ'արձակէ Հ. Արսէնի գլխուն, որ համբակի մը տուած է մի այսպիսի գործ շինելու. դա ծայրայեղ անխոհեմութիւն էր: Ի զուր Հ. Արսէն կը ջանայ պաշտպանել երիտասարդը: Բայց Հռոմի մէջ պատուէր մը դառնալու համար շուարին ծաղրելի է: Կ'որոշեն Սրբազան Պապին պատկերահանը վերին դատաւոր կացուցանել: Այսպէսով արուեստի և հաւատքի խղճահարութիւններն գոհացում կուտեն: — Հ. Պօղոս առաջուց պէտքը եղած տնօրինութիւններն կ'ընէ, և կը հասկցնէ Ռաֆայէլի յաջորդին թէ՝ Սրապեան մի համբակ դժոխոց որդի է: Երբ ներս կը մտնեն այն սենեակէն ուր զետեղուած էին Պօղոս-Պետրոս, կը ցնդին իտալացիին միտքէն ծերունի վարդապետին բոլոր յիմարաբանութիւններն. սքանչացմամբ կը գոչէ, Ի՛նչ համբակի գործ, արդէն վարպետի մը ձեռակերտ է այս,,: Ցիտուսեանի մը համար շուարիլ չկայ. երկու օր վերջ միասին են երկու վարդապետներն, երբ ներս կը մտնէ Սրապեան. Հ. Պօղոս կը գրկէ զնա, իւր սրտին վրայ ''օ՜ Մաէսթրօ, Մաէսթրօ,, ''ո՜վ վարպետ վարպետ,, բացագանչելով:

* * *

Համբաւը հասած էր Պոլիս, և երբ Ս. Պապին պատկերահանէն յանձնարարութիւն մը ունէր, շատ խղճահարներ կրնային իրենց խղճի խայթը հանդարտեցնել: Առաջին բարի օրինակը տուաւ Պօրտոնի, այն ատենի առաքելական նուիրակը, ուր հետեւեցան համբաւաւորն Պուտէ: Երկուքն ալ նստեցան Սրապեանի առաջ: Նաբոլէոն Գ. ի դեսպանը օր մը կը փափաքէր տեսնել Սրապեանի բոլոր աշխատութիւններն և նուրբ ծիծաղով մը կ'ըսէր, ''այդ փափուկ զգացումներդ հայրենակցացդ ալ ներշնչէ,,:

* * *

Փափուկ զգացումներ ոչ միայն իւր կտաւներուն վրայ ցոյց կուտայ Սրապեան այլ իւր կենաց մէջ ալ: Երբ ''գրագէտներ,, կոչուածներն այնքան տխուր երեւոյթներ կ'ընծայեն. երբ անուղղի անապարծութեամբ, նշանակ դատարկ գլխի, իրենց մէն մի գործերն կուզեն հռչակել ''փառս Հռոմայ եւ փառս աշխարհաց,,. երբ չնչին բարեգործութիւն մը ընեն, կուզեն որ բոլոր աշխարհ թնդայ կեցցէներով, անդին Սրապեանի նման արուեստաւորներ, իրենց սրտին խորը կը կրեն այնպիսի զգացումներ որք ամենուս պատկառանք կ'ազդեն: Առաքինութիւնը դատարկ բառ մը չէ իրենց համար: Այլ սակայն երբ ուզենք շատ հռչակել զայն, առաքինութիւնը կը դադրի առաքինութիւն լինելէ:

* * *

Նոր Թատրոնի սրահը ներշնչեց մեզ գաղափար իբր օրուան նորութիւններ նկատել ամէն անոնք որք մասնակցեցան այդ շէնքի կառուցման: Եթէ շէնքին առաջին մեծ մասը Պ. Պետրոս Սրապեանի չէ, այլ իւր էղբ փառաւոր է, և իւր անջնջելի իրաւունք կուտայ առաջինն ընել: Այլ սակայն ո՛րքան համեստ անցանք, կան կէտեր որք խորին խոհերու առիթ կ'ընծայեն: Զարմանալի չէ՞ տեսնել անձ մը որուն առաջին գեղարուեստական թոթովումներ Պատրիարքի մը, Մատթէոս Պատրիարքի, քաջալերանաց ու օրհնութեանց կ'արժանանան. Հռոմէադաւան վարդապետներու հալածանաց ու կասկածանաց մէջ կը մեծնայ, Պապի մը պատկերահանը իւր հովանին կը տարածէ նորա վրայ և այսօր երախտագիտական զգացումներով ու աղօթքներով կը յիշէ Սուլթան Ազիզ մը վայելած բարիքներն: Ամէն հրճուանք, ամէն պատրանք կուենենայ: Իւր գործերէն մին Գուլլէճանաղի մեր եկեղեցւոյն, միւսը՝ Պօղոս-Պետրոս՝ Սամաթիոյ Հռոմէական հայոց եկեղեցւոյն: Օսմանեան խորհրդարանը կը զարդարէ, Թատրոնի մը փառքը կը մասնակցի և արքունի պալատներու մէջ իւր քրտինքներն կը հեղու: Ի՛նչ գիրք, պատկերահանի մը կեանքն ու ասպարէզն: Եւ սակայն կրնա՞նք երկար գրել, հարկ է դադար առնել:

* * *

Ուրիշ գրքեր ալ թղթատելու ժամանակ չունիմ: Ահա՛ աչքերուս առաջն է ''Գարնան մի աւուր'' զոր գրեց Օր. Մենիկ: Կարդացի գիրքն, բայց ո՛չ աղջկան մը այլ կնոջ մը, երջանիկ կնոջ մը, սիրտն ու հոգին կը տեսնեմ մէջն: Բայց է՛ր այդքան կարճ: ''Նորավէպ'' դրած է. սակայն կը պարունակէ գեղեցիկ վիպասանութեան մը ամէն նիւթերն: Ասկէ զատ, կարծես փոքրիկ պատերազմ մ'է ''Մայրայի,, դէմ: Ո՛ւր է կնոջ երջանկութիւնը: Պէտք է խոստովանիլ որ Նորավէպը կարդալէ վերջ սրտերնիս կը հանդարտի. կարծես թէ վայրկեան մի ամուսնութիւնը սիրելի պիտի թուի ինձ:

Բայց ''կարճ կապէ''ն արդէն կը յուսացնէ ու յետոյ ''Արեւելք,,ի գրադատական աշխատակիցը իրեն պարտքը կը համարի խօսիլ ''Գարնան մի աւուրին վրայ,,. ուրեմն հաշուեթիւն մէջերնիս պահելու համար լռենք:

ՀՐԱԶԴԱՆ

կութիւնը ծածկող ցնցոտի մը վրան ունենալով:

դադարին հողմացոյցն էր: Առանց այլ եւս տարակուսելու՝ առ ի [illegible]

ուածել սկսայ: Այս անակնկալ ծեծը [illegible], և առաւել ա.

Արտաքնապէս բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պաշտօնի մնալ, երկու

ջոյ նշմարեցի [illegible] ինչ ընդհանուր ժամանակ [illegible] յետոյ, անցնինք Վարուժնյն:

[illegible] թիւնք): Ցուլիս 11 Դպ. [illegible] դրամ (Բ. Դաւառ). — Հայերէն

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

—

ԹԱՀԻԹԻԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ Ի ԲԱՐԻԶ։— Թահիթիյի թագուհին որոյ ուղևորութիւնք ծանուցինք, Բարիզ հասաւ անցեալ շաբթու ։ Տեղւոյ լրագրոյն խմբագիրներէն մին անոր այցելութիւն տուած լինելով, հետևեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ ։— «Մարաու թագուհին բարձրահասակ է և բարեկազմ. դէմքը ձուաձև, քիթը չխտակ, շրթունքներն վարդագոյն, երկար և գեղեցիկ մազեր ունի, երկու հիւսկի բաժնուած, և անոյշ նայուածք մը ։ Մաքուր Ֆրանսերէն կը խօսի, խաղացող նման թեթև հնչումով մը միայն ։ Շնորհալի ժպիտ մը որ կը նկատուի շրթանցը վրայ, մասնաւոր գեղեցկութիւն մը կուտայ իւր խօսուածքին ։— Ի մի բան իշխանուհին, նոյն իսկ յաչս Եւրոպայեաց, 24էն 25 տարեկան մանկամարդ, գեղեցիկ և սիրուն կին մ'է ։ Մարաու թագուհին իւր բոլոր խօսակցութեանց մէջ չի ծածկեր թէ շատ կը նեղանայ անընդհատ այցելութիւններէ զորս կընդունի ։ Ծպտեալ (ինքօնյիդօ) Բարիզ եկած լինելով, միմիայն մայրաքաղաքս այցելելու նպատակաւ, կը փափաքի լոյս տալ այցելուաց տեսակցութիւններէն՝ որք իրեն տաղտուկ կը պատճառեն ։

«Եթէ պարտաւորիմ, ըսաւ, սոյնպէս ամեն օր շարունակ այցելութիւններ ընդունիլ, չպիտի կրնամ զուարճանալ» ։

Կ'երևի թէ Բարիզ քաղաքը շատ լաւ տպաւորութիւն բրած է Նորին Թահիթեան Վեհափառութեան վրայ, աւելի գերագոյն այն տպաւորութեննէն, զոր զգացած էր ի Նիւ-Եօրք, որ իւր այցելած մեծ քաղաքներուն առաջինն էր ։ Մանաւանդ Շանզ-Էլիզէի ճեմավայրք հիացուցած են զինքը ։ Բարիզի զանազան թատրոնները գնացած է, մասնաւորապէս Բորդ-Սէն-մարդէնի թատրոնը, Ֆէտօրայի մէջ հռչակաւոր դերասանուհի Սարա Պէրնարի դերը տեսնելու համար ։ Մարաու Թագուհին ուզելով ծպտեալ մնալ միշտ, չէ ընդունած նախագահական վերջին պարահանդէսին հրաւէրն ։

Ամենէն աւելի կը գանգատի Ամերիկացի լրաբերներու (ռէբօրդէր) բարբարոսութեննէն, որք զինքը խրախճանապէս չարչարած են Ս. Ֆրանչէսքօյէն Նիւ Եօրք գնացած միջոցին ։ Այդ լրաբերներէն մին Նիւ Եօրքի մէջ թագուհւոյն բնակած պանդոկին մէջ, միևնոյն յարկին վրայ, և իւր խուցին դէմ խուց մը վարձեր է եղեր, այնպէս որ խեղճ կինը չէր կըրնար քայլ մը առնուլ առանց ռէբօրդէրը իւր մօտ տեսնելու ։ Ուր կողմ ալ երթար, անդրդուելի ռէբօրդէրն ետևէն կ'երթար, թատրոն, ճեմավայր, ճաշարան, և այլն, և այլն ։

Կըսեն թէ Թագուհին հրաժարած է Գերմանիա ճամբորդելու գաղափարէն, և Բարիզ պիտի բերել տայ իւր քոյրերէն մին որ Գերմանիոյ մէջ կը կրթուի ։ Յետոյ Անգլիա պիտի երթայ իւր հօր ընտանեացն այցելութիւն տալու և անտի պիտի ուղևորի իւր հայրենի երկիրը ։

Ֆրանսայի ծովային նախարարն և Թահիթեյի նախկին կառավարիչն այցելութիւն տուին Մարաու թագուհւոյն ։

—

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՍԷՐ ՄԸ.— Բարիզ հաստատեալ գերմանացի հարուստ կոմս մը իւր կինը կորսնցուցած լինելով այս օրերս, սիրելւոյն մահն այնքան դառնացուցած է իւր սիրտ, որ որոշած է քանդել տալ այն ա[illegible]

Տօքթէօր [illegible] 1883ին [illegible]

[illegible]կած է որոյ միջոցաւ կրնանք փոքր ինչ գաղափար տանիլ Ֆրանսայեաց աճման կամ նուազման և կամ առողջական կենաց և այլ պարագայից նկատմամբ ։

Ծնունդք

32565	արու
31625	էգ
4994	որբ, մեռած ծնեալ
———	և հիւանդոտ,
69184	Համագումար

69184 թւոյն մէջ 50567 օրինաւոր իսկ 18617 ապօրինաւոր ծնունդ եղած է ։ 57024 վախճանմունք ու 20168 ամուսնութիւնք եղած են ։

—

ԼՐԱԳԻՐՔ ԻՏԱԼԻԱ.— Իտալիոյ մէջ հրատարակուող արդի լրագրաց թիւն 1378ի կը հասնի զոր հետևեալ եղանակաւ կրնանք բաժնել.

Հռոմ 200, Միլան 141, Նաբոլի 130, Թուրին 94, Վենետիկ 24, Ֆլօրանս 79, Բօլօնիա 37, Ճէնովա 35, Բալերմօ 16, Մեսինա 15.

Վերոյիշեալ թւոյն մէջ կը գտնուին 450 հանապազօրեայ թերթք, 539 շաբաթական, 258 ամսեայ ու 111 եռօրեայ հանդէսք, այց 100ը քաղաքական, 58ը կրօնական, 334ը քաղաքական ու գրական, 150ը պատմական, 267ը գիտական, 194ը ընտանեկան և 83ը ճանապարհորդական նիւթոց վերայ կը խօսին ։ Ամենէն հին թերթն է Կազէթթա տի Ճէնովա անուանեալն որ 1797ին սկսած է հրատարակուիլ, բայց և այնպէս բաղդատմամբ Կազէթ տը Ֆրանսի հետ, տակաւին մանուկ հասակի մէջ կը գտնուի, զի վերջինն մտեր է իւր 254րդ շրջանին մէջ ։

—

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ՇԷՆՔԵՐԸ.— «Լօնտրայի Ս. Պօղոսի զանգակատունը» կառուցեալ 122ին Անգլիոյ Հէնրիկոս Գ.ի թագաւորութեան ժամանակ և հրկիզեալ 1560ին, 163 մէթր բարձրութիւն ունէր, այսինքն Բարիզու Բանթէոնին կրկինն կըհասանէր կամ թէ Վանտոմի հրապարակին վերայ գտնուող կոթողին չորս անգամը ։

«Աղեքսանդրիոյ փարոսը» զոր կառուց 283ին Սոստրատ Տը Քնիտ ժամանակակից Պտղոմէոս Ֆիլատէլֆիի, 160 մէթր բարձրութիւն ունէր ։

«Պոլէի զանգակատունը» զոր շինեց Ցոլհաննէս Վասսի Հէնրիկոսի Բ.ի իշխանութեան միջոցին, կործանեալ 1573ին, 153 մէթր բարձրութիւն ունէր ։ «Րուանի Մայր եկեղեցւոյ զանգակատունը» 1829ին Պ. Ալավուէնի պատրաստած յատակագծին վրայ շինուած, 150 մէթր բարձրութիւն ունի ։ «Քօլօնեի զանգակատան» բարձրութիւնը 147 մէթր է ։

«Քէօբսի մեծ բուրգն» 146 մէթր բարձրութիւն ունի ։

«Սթրազպուրկի աշտարակը» Էրվէն տը Սթայնպախի յատակագծին վրայ պատրաստուած. 142 մէթր բարձրութիւն ունի ։

Յետոյ կուգան ըստ կարգաւ Վիէննայի «Սէնդ-Էդիէն» աշտարակը, «Լա Քրուա Տը Սէն Բիէր» ի Հռոմ, «Բիզայի ծուռ աշտարակը» և այլն ։ Պոլսոյ մէջ ալ կը գտնուին երկու աշտարակներ, մին Սէրասքէրէն, որոյ բարձրութիւնը 60 մէթր է, իսկ միւսն Կալաթա քուլէսին, որ ունի իբր 59 մէթր բարձրութիւն, թէպէտև այս աշտարակները մեր աչաց խիստ մեծ կ'երևան. սակայն և այնպէս երբ բաղդատեմք Լօնտրայի հրկիզեալ Ս. Պօղոսի զանգակատան հետ, այն ատեն նոյա փոքր լինելը մեզի յայտնի պիտի լինի ։ Մարդկութիւնը միշտ կը ջանայ մեծ գիւտեր հնարել, հետ[illegible] Ամերիկացիք [illegible] իբր 43,000 (340 մէթր) [illegible] 12 մէթր [illegible]

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱԶԴԵՐ.— Վերջին ժամանակներս Փարիզու և իւր շրջակայից փորձերուն մէջ ազդեր գործածուեցան ի մասին երկրագործութեան վնասակար եղող միջատից ։ Ազդեր որք կը ցուցնեն թէ ի Ֆրանսա հողագործութիւնը որքան յառաջացեր է և ամենայն վստահութեամբ կրնանք ըսել թէ չարաչար կը պատժուի այն՝ որ հետևեալ պատուէրները չը գործադրեր ։

1. Ոզնին և խլուրդը բուսոց վնասակար եղող միջատներով կը սնանին, ուրեմն մի սպաններ զանոնք ։

2. Գորտն մէկ ժամւան մէջ 20-30 միջատ կը մեռցնէ, ուրեմն մի սպաններ գորտը ։

3. Թռչունք միջատից ոխերիմ թշնամին է, կրնայ նա որդերու ժանտախտը համարուիլ զի քիչ ժամանակի մէջ հազարաւորներ կսպաննէ ի նոցանէ ։

Տղայք մի աւերէք բոյներն իբր հաւ ձագեր չեր գիտնալով ։ Ի Ֆրանսա, նա որ օրը 500 հատ միջատ կ'սպաննէ, նորա փոխարէն 25 սանթիմ պարգև կ'ընդունի ։

Հրատարակութիւն

Խմբագրութեան Ուսումնասիրաց Ընկերութեան

—o—

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Նախապատրաստական կարգերու համար

Ազգային վարժարանաց համար նոր մեթոտով պատրաստուած ընտիր դասագիրք մ'է ։

Կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատունը, Մէրճան փողոց, Թիւ 57. Կը գտնուի նաև միւս գրավաճառաց քով ։ Գին 5 դրուշ ։

Բաւական թւով գնողաց 0/0 20 զեղչ կը լինի ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՎԷՅ
ԹԷ ՈՐ ԱՄՈՒՍՆԱՑՆԵԼՈՒ ԱՂՋԻԿ ՄԸ ՈՒՆԵՆԱՅԻ

Թարգմ. Ֆրանսերէնէ

Սոյն գրքին գինը 5 դրուշէն 3 1/2ի իջած է և կեդրոնատեղին է Մարգարեան գրատուն Պոլիս, Մէրճան ։

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ
ԻՄԱՑԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

—

Աշխատասիրեաց

Տ. ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

—

Զմիւռնիա—Տպագրութիւն Տէտէեան

Գին 7 դահեկան արծաթ ։

ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ
ԲԱՇԽՄԱՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՄԱՆ
ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՈՑ

—

Թարգմանեաց

ՖԷՐԱՅԻԶ—ՍՈՒՍԷՐԱՃԻՅԷ

Արաբական Օրինագրքէ

ԿԱՐԱՊԵՏ Ն. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

—

Զմիւռնիա— Տպագրութիւն Տէտէեան

Գին 10 դահեկան արծաթ

Սոյն երկու գրեանց կեդրոնատեղին է ի Կ. Պոլիս, Գավաֆեան Գրատունը ։

ԳՈՒՄԱՆՏԱՐԻԱ
ԿԻՊՐՈՍԻ ԳԻՆԻ

10 ՏԱՐՈՒԱՆ

Ո՛վ որ կուզէ գնել սոյն ազնիւ և յոյժ օգտակար գինիէն, կը հրաւիրուի Պաղչէ-գափու Մաքսատան կար[illegible] Պ. Զարեհ, Թիւ 46, [illegible] չափաւոր է ։

ԱԶԴ

ՀԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

[illegible]

Պօլէ—Բազար [illegible] Թիւ 59

[illegible]

Ֆօրնիէ. Սեսիլի թարմ և ընտիր իւղ. Նաբօլիի մաքարօն. Ճէնովայի և Նաբօլիի չէհրիյէ. բրինձ՝ Մախտուէ և Րիզօն. լօրիա և սիսեռն՝ եփուն և խիստ համեղ. անուշեղէնի և խմորեղէնի յատուկ լաւագոյն ալիւր. օսլայ (նիշասթա) և ալարօթ. Քանտիոյ և Այվալըքի ընտիր ձէթ. Լօնտօնի և Մարսիլիոյ քօլա. Ամերիկայի քարիւղ (կազ). Լօնտօնի ընտիր լեղակ (չիվիտ). քօնեաք և այլ ոգելից ըմպելիք. սոտա. թարմ ըմթաքօզ և սարտին. Այվալըքի ընտիր ձէթ. Թարխանա և պուլկուր. մէկ խօսքով, սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուի ամեն տեսակներուն լաւագոյնն այն պիտանի բաներու, որք աւետրական սոյն ճիւղին կը վերաբերին գլխաւորապէս ։

Ամեն յանձնարարութիւն կը կատարուի ուղղութեամբ և կանոնաւորապէս ։

Գիները խիստ չափաւոր են ։ ԱՊԱՌԻԿ ՉԿԱՅ ։

ԹՈՒՆԱՒՈՐԻՉ ԱՂՋԻԿԸ

Գրեաց

ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Յիշեալ վէպին առաջին հատորը աւարտած լինելով կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով 'ի գին 7 1/2 դրուշ. երկրորդ հատորն ևս թերթ առ թերթ կը հրատարակուի, իւրաքանչիւր թերթ 20 փարայ, ամբողջ գործը 4 հատորէ պիտի բաղկանայ ։

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Կը հրատարակուի տասն առ տասն 15 օրը մի անգամ, 16 երես ։ Տարեկան գինն է երկու արծաթ մէճիտ. գաւառաց համար 45 ղուրուշ. իսկ Ռուսաստանի համար 4 րուբլի ։

Ստորագրուիլ փափագողք պէտք է դիմեն Սուլթան Համամ թիւ 14, և Մահմուտ փաշա, թիւ 239 Յ. Ջինճիրճեանի գրատունը ։

ԸՆՏԱՆԻՔ
ՀԱՆԴԷՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ
ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

—

ԸՆՏԱՆԻՔ Հանդիսին տարեկան բաժանորդագինն է .

Պոլսոյ համար տարեկան	30 դհկն ։
Վեցամսեայ	20 »
Գաւառաց համար տրկն.	40 »
Օտար երկիրներու հմր.	10 ֆրնք.

Իւրաքանչիւր թերթի գինն է 2 դհ.

Ստորագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս Աշճեան Տպարան ։

Նամակ կամ ուէ գրութիւն պէտք է յղել առ Ա. Աշճեան հրատարակիչն, ի Սիւմպիւլլի խան վարի յարկ թիւ 35 ։

ԷՍԻԼԷԻ ՍԸԹԹԻՅՆ
ՄԱ. ԷՃՎԻՊԷԻ ՐԸՆԿԻՅՆ

Աշխատասիրեաց

Մ. ԱՐԻԿԵԱՆ.

Սոյն գործը, որ Օսմանեան օրինաց մի համառօտագրութիւնն է, առօրեայ գործածական խիստ պիտանի խնդրոց նկատմամբ, 60 հարցում կը պարունակէ հանդերձ պատասխանեօք ։

Կը գտնուի ամեն հայ գրավաճառաց քով ։

Ազգային երաժիշտ Տիգրան Էֆէնտի Չուխաճեանի մի նոր գործն՝

«ԻԼԼԻՒԶԻՈՆ ՄԷՆ ՎԱԼՍ»

Դաշնակի համար գրուած վալս մը, զոր հեղինակը իրեն յատուկ ճարտարութեամբ յօրինած է ։

Կը ծախուի Պոլիս, Համիտիյէ ճատտէսի Յ. Արամեան և Ընկ. թըղթավաճառանոցը և Բերայի նուագավաճառաց քով ։

ՅԱՄԱՏԵԱՆ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

Օտուն-Գաբու, Թիւ 465.

Հայերէն, Տաճկերէն, Յունարէն և Լատինական ամեն տեսակ Տպագրական տառեր և զարդեր կը գտնուին պատրաստ, յոյժ չափաւոր գիներով ։

Գաւառներէ և օտար երկիրներէ ևս յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ կը կատարուին, երբ հետևեալ հասցէին ուղղուին մեզ ։

S. DAMADIAN,
Odoun-Capou, n° 465.
CONSTANTINOPLE

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱՐԵՒԵԼՔի խմբագրութիւնը հրաւէր կը կարդայ բոլոր ազգային հեղինակաց և թարգմանչաց որ իրենց հրատարակած գրքերէն երկերկու օրինակ ղրկեն խմբագրութեան, եթէ կը փափաքին հրատարակութեանց ազդերը և մատենախօսական նկատմամբ քննական յօդուածներ տեսնել լրագրոյս մէջ ։

ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ
ԴՐԱԲԱՐ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՄՆ

Ի ՊԷՏՍ ԴՊՐՈՑԱՑ

Երկասիրեաց

ԵՂԻԱԶԱՐ Ն. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Գին 400 փարա ։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՑԵՏՈՄՍԵՐՈՒ

Կը պատրաստուին ամենաչքնաղ ձևերով [illegible] վրայ զանազան գրերով, ի գին 100 հատը 10 դահեկան ։

Փափագողք դիմելու են Արամեան տպարան, [illegible] խան ։

ԽԱՄՈՅՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Գրեց

Ռ. Յ. Պէրպէրեան

Գին 7 1/2 ղրշ.

Կը ծախուի Հայ գրավաճառաց և հեղինակին քով ։

Արտօնատէր, Մ. ՅԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ [illegible]

Ղալաթիա, Պէրպէրլէր փողոց, Թիւ 41

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ԿԻՐԱԿՆՈՐԵԱՑ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՎՈՍԲՈՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

1884 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԱՄՍՈՅ

ՎՈՍԲՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	2 45	—	—	—	—	7 45	—	—	—
Ր. Քավաք	—	—	—	—	—	2 53	—	—	—	—	7 55	—	—	—
Ենի Մահալլէ	—	—	—	2	2 45	—	4	5	—	6 45	8 05	—	9	10
Մեսար Պուրնու	—	—	—	2 04	2 49	3 04	4 04	5 04	—	6 49	8 07	—	9 04	10 04
Պէօյիւքտէրէ	—	—	—	2 08	2 53	3 08	4 08	5 08	—	6 53	8 11	8 45	9 08	10 08
Քիրէճ Պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	—	—	2 19	3 04	3 19	4 19	5 19	—	7 04	8 22	8 56	9 19	10 19
Պէյքօզ	—	—	2	—	—	3 28	—	—	5 15	7 15	—	9 05	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	2 07	—	—	3 35	—	—	5 23	7 20	—	9 12	—	—
Ենիքէօյ	—	—	—	2 30	3 15	—	4 30	5 30	—	7 30	8 35	—	9 30	10 30
Ր. Բաշա մահալլէ	—	—	2 15	—	—	—	—	—	—	—	—	9 20	—	—
Ըսթէնիա	—	—	—	—	3 22	—	4 37	5 37	—	—	8 40	—	—	—
Էմիրկեան	—	—	—	2 39	—	—	4 42	5 42	—	7 39	8 45	—	9 39	10 39
Պօյաճըքէօյ	—	—	—	—	3 30	—	—	5 45	—	—	—	—	—	—
Քանլըճա	—	—	2 25	—	—	3 49	—	—	5 37	7 48	—	9 28	—	—
Ր. Հիսար	—	—	—	2 49	3 38	—	4 52	5 53	—	7 57	8 55	—	9 49	10 49
Ա. Հիսար	—	—	2 29	—	—	3 55	—	—	5 45	8 06	—	9 34	—	—
Քանտիլլի	—	—	2 35	—	—	4 02	—	—	5 50	8 12	—	9 41	—	—
Վանիքէօյ	—	2	2 41	—	—	4 08	—	—	5 56	—	—	9 47	—	—
Պէպէք	—	—	—	2 58	3 46	—	5	6	—	—	9 02	—	9 56	10 56
Արնաուտքէօյ	2	—	—	3 04	3 55	—	5 07	6 07	—	8 22	9 09	—	10 03	11 03
Չէնկէլ քէօյ	—	2 07	2 48	—	—	4 15	—	—	6 05	8 30	—	9 54	—	—
Քուրուչէշմէ	2 07	—	—	3 11	4	—	5 14	6 14	—	—	9 16	—	10 10	11 10
Պէյլէրպէյի	—	2 14	2 54	—	—	4 22	—	—	6 10	8 36	—	10 01	—	—
Օրթաքէօյ	2 15	—	—	3 18	4 07	—	5 21	6 21	—	8 45	9 25	—	10 17	11 17
Քուզղունճուք	—	2 20	3 05	—	—	4 29	—	—	6 17	8 54	—	10 07	—	—
Պէշիկթաշ	2 25	—	—	3 26	4 15	—	5 28	6 29	6 27	9 04	9 31	—	10 25	11 25
Իւսկիւտար	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 14	—	10 17	—	—
Քապաթաշ	—	2 32	—	—	—	4 41	—	—	—	—	—	—	—	—
ԿԱՄՈՒՐՋ	2 38	2 40	3 19	3 41	4 50	4 49	5 44	6 44	6 41	9 29	9 46	10 32	10 40	11 40

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ մեկն	3 30	3	3 45	4	5 15	6 45	8 15	9 30	10	10 15	11	11 30	12	[illegible]
Քապաթաշ	3 40	—	—	—	5 25	—	—	—	10 10	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Իւսկիւտար	3 48	—	4	—	—	7	—	—	—	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Պէշիկթաշ	3 58	3 15	—	4 15	5 34	7 10	8 30	9 45	—	10 30	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Քուզղունճուք	4 08	—	4 06	—	—	7 20	—	—	10 22	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Օրթաքէօյ	4 17	3 25	—	4 25	5 42	7 29	8 38	9 53	—	10 38	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Պէյլէրպէյի	4 26	—	4 15	—	—	7 38	—	—	10 29	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Քուրուչէշմէ	—	3 31	—	4 31	5 50	—	—	10 01	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Չէնկէլ քէօյ	4 33	—	4 19	—	—	7 44	—	—	10 35	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Արնաուտքէօյ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Պէպէք	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Վանիքէօյ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Քանտիլլի	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ա. Հիսար	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ր. Հիսար	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Քանլըճա	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Պօյաճըքէօյ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Էմիրկեան	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ըսթէնիա	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ր. Բաշա մահալլէ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ենիքէօյ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Բաշա պաղչէ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Պէյքօզ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Թարապիա	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Քիրէճ Պուրնու	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Պէօյիւքտէրէ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Մեսար Պուրնու	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ենի Մահալլէ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ր. Քավաք	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Ա. Քավաք	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]